МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистическа парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарчу Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 84 (3036). | Шинарин 14 июль 1964 шу. | Мах 2 кап.

МОРИС ТОРЕЗ КХАЛХАРАХ

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГАРА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето чІоагІа гІайгІа а йолаш дІахоийт Советски Союза партеген беори- гача къахьегамхошкен, Францерь Советски Союзе доагІача «Лит- ва» яхача теплохода тІа 11-ча июле сарраха французски а дунен халкъашта юкъерча а боллойн коммунистически болама гІор- вайна деятель, денелера революционер, Советски Союза тешаме доттагІа, Французски коммунистически парте председатель новкъост Морис Торез дІаьхха кхелхагта.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

Французски коммунистически парте Центральни Комитетага

Леза новкъостий!

Шуна цхьана чІоагІа гІайгІа еш а Советски Союза Коммунистически парте а дерриге Советски халкъ а ший дерриге вахар французски болхлой класса гІуллакх бахьан долаш, социализма делеш котъахар дукха, дерригача адамий сийрда хиоане бахьан долаш лоаттабеча къовсама дІадениа вола новкъост Морис Торез, сийлахьча Французски коммунистически парте гІорваьнна кулгалхо, Франце халкъа сийлахь-воккха воІ, денелера революционер кхалхарах.

Оаха кІоаргІа кхетаю капитала Іазапах мукъабахар дукха цІаккха шек ца воалаш къовсам лоаттабър воалаш бисача Франце къахьегамхошкара гІайгІа. Новкъост Морис Торез валар — дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама Іалаьмате доккха зе.

Ткъаь пхийтта шера Французски коммунистически партена керте лаьттаз Морис Торез. Цун кулгалца Франце боккха политически низ, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама низ бола отряд а хиина дІаеттай шун парте.

Французски болхлой класса тешаме воІ новкъост М. Торез вІадоагІъеллача хана денз Французски коммунистически парте член хиннав, хІаьта 1930 шера денз цун генеральни секретарь волаш къаьвенав. Ший берригга вахарз никъ бахьаш ше хьа мел воагІача хана М. Тореза кІаьд ца лушш леррагІен къовсам лоаттабаьб капитала Іазапа дукъала, французски халкъа ираз бахьан долаш, пролетарски интернационализм бахьан долаш, машар, демократи, социализм бахьан долаш.

Уж сийлахь-йоккхий уйлаш кхоачашъяр дукъа лоаттабеча къовсаме ше гІорваьнна воккха политически деятель, классови къовсама башха-дика стратег хилар хьахьекхаш Тореза. Ткъаь иттагІча шерашкеъ а цо хьалхашка оттаьча къовсам цхьана лоаттаберен халкъа фронтен идеех Франце къахьегамхоша шоай бокъонаши хьашташи бахьан долаш лоаттабьча къовсаме яхача доархІамерча коталонашта ларде боккха никъ хилар. ДІахо йолача хана цу опытах аьттонца пайда эйцар дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама дукхача кхыча отрядаша.

Мохк гитлеровцаша дІалаьцача шерашка французски халкъа Дукъален болама дог а хиина дІаэттар коммунисташ. Морис Тореза кулгалца цар фашизмана дукъала лоаттабьча къовсаме патриотизма цлеиш пролетарски интернационализмана тешаме хиларца кхетамца цхьана тарйора.

Морис Торез массаза а лаьттав империалистически агрессенеи тІемаш дукъала лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугІарашка. ТІема низаш юхакъовла халкъий низ ахоачаргхиларах из чІоагІа тешаш хиларо, машар дорабеш цо баьча лъинарерча балхо, агрессивни империалистически низашта дукъала Французски коммунистически парте лоаттабьча къовсамо дукхен низ болен халкъа низаш кхотадир машарен термоядерни тІема кхерам дІабаккхарен' лозунгашта кІал.

Морис Тореза дуккхача шерашка кІаьд ца луш тІехьашкъ ца воалаши къовсам лоаттабаьб Іазапе доахкен шоай лоІаме довцен халкъаш мукъадахар дукъа, колониальни ахколониальни мехкий къамая лоІам бахьан долаш. Вьетнама Демократически Республика, Алжирски Халкъа Демократически Республика, Гвинейски республика, Мали республика, Туниски республика, Мароккo, дукхача кхыча мехкий халкъаша баркал оалаш дагалуъцаргда цІаккха а вицлургвоаца новкъост Торез керте лаьттача Французски коммунистически парте цоашта эттара халагІа долча шерашка да доккха новкъостал.

Массаза а пролетарски интернационализмана тешаме а волаш, Морис Тореза чІоагІа тІахьехам баьб марксизма-ленинизма Іарда тІа дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам цхьоагІо йолаши кхотабенней хилийтара, кІаьд ца луш къовсам лоаттабаьб цо раскольникашта, ревизионисташта, сектанташта дукъала.

Советски халкъа дика хов, новкъост Торез Советски Союзеи Францен халкъашта юкъерча доттагІала тІехьа хьинаре къовсам лоаттабеш хиннилга а из дегІадоаладарен чІоагІдарен гІулакха юкъе мал баь варгвоацаш дола дакъа цо дилхалген. Советски халкъа цІаккха а вицлургдац «шийла тІом» эггара сихбеннача хана машарен социализман низ бола чІоагІале а хиина лаьтта «Французски халкъо бергбац, цІаккха а бергбац Советски Союза дукъала тІом» аьнна Морис Тореза майрра лозунг кхайкадаь хилар.

Марксистско-ленински хьехама цІенал бахьан долаш къовсам лоаттабаьна, ленински школа воккха теоретик хиннача Морис Тореза юхедитах Коммунистически партей бІарччача теоретически ганза чу доккха дакъа а хиина латта революционни болама теорехи практикахи дола доархІамера балхаш.

Новкъоста Морис Тореза — коммунистически болхлойн болама гІорваьнна волча деятела, дерригача адамий хьашташ чІоагІа дорадеш лаьттачун, тешамерча патриота, иразера, партІата, ший лоІамера Франци бахьан долаш лоаттабеча къовсаме гІоалвоаккхаргвоацачун, деррагІа хьаненача интернационалиста, коммунизма сийлахь-йоккхий идеалаш бахьан долаш къовсам лоаттабьчун сийрда сибат массаза а тха дегашка латтаргда.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

ДАЬХЕ хозъеш, цуя бераат, руэкъе совдоаккхаш боахк советски нах. Коммунизм хьалъяра декхар толамца кхоачашдара тІаберзабаьб цар шоай берригa низ, хьинар, уйла.

Дерригача советски халкъаца цхьана КПСС XXII съездо тІанйица коммунизм хьалъяра Іалаьмате йоккха планаш кхоачашъеш боахк Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а. Шоай республика экономика дегІайоалаяеча дикка толамаш доах цар семилетка ялхлагІча шера.

Укх деношка «Сердало» газета тІа кепа техаяр 1964 шера хьалхарча ялх бетта промышленни продукци арахецара хьацъехьарча статистически управлене хоамашта. Республика ерригa промышленность хьанийцача, ялх бетта итогаш во яц. Валови продукци арахецара план 103,5 процент кхоачашъяьй, Соахка цу хаоаца нийсдича 7,1 процент тІаккийттай промышленносто арахеца продукци.

Къаьстта сиха дегІадоагІа мехкдаьтта даккхар, мехкдаьтта чакхдаккхар, хими, металлах хІамашъяр, машинашъяр, энергетика санна дола еза-йоккхача промышленноста керттера доакъош 1963 шера хьалхарча ялх беттачул 26 процент дукхагІа даьккхад укх шера мехкдаьтта, газ — 22 процент, полиэтилен — 25 процент, иштта кхы дІахо.

Итташ йолча предприятей коллективаша тІехкхоачашъяьй шоай технико-экономически хьокхамий хьакъехьара заданеш, лакхача темпашца дегІайовлаю производство. Толамца кхоачашъяьй республика промышленносто къахьегама оасарле лакхъяра план.

Цхьабакъда, ерригa промышленность хьанийцача ялх бетта йола валови продукци арахецара план тІехкхоачашъяь яле а, республика цхьайолча предприятей коллективаша шоай торонех бокъонца пайда эцац, лоха лоаттаю балха темпаш, юкъара ритм телхаю, шоашта оттаяь заданеш кхоачашъяц.

15 промышленни предприяти а валови продукци арахецара план кхоачаш ца еш, 1,2 миллион сома мах продукци дІаеннаяц цар Даьхенна. Царна юкъе я транспортни, машинаш ю, «электроинструмент» яха, литейно-механически, кирпишкаш ю, автотракторни ремонтни, Грозненски Ассиновски консервни, Шаьлара аьшкабетонни хІамаш ю заводаш, дулха комбинат, шура инйъечен чакхйоахачен управлене предприятеш, кхыяраш.

Дуккхача хана денз тІехьаюсиш хьайоагІа «Терек» яха Нохч-ГІалгІай мебели дахчан хІамашии производственни управлени. 98 процент мара кхоачашъяьяц цо укх шера ялх бетта валови продукци арахецара план, соахка цу хана цо арахийцачул 8 процент кІезигагІа я из. Дикалга диллача а теттара всала я цо арахеца продукци, нахаймавшшера яц.

Валови продукци арахецара план кхоачашъяь яле а, оттаьча ассортиментах изделеш арахеца вІаштІехьдалац цхьайолча предприятей. Мехкдаьтта аппаратура, цхьайола насосаш, цементировочни агрегаташ арахецара план кхоачашъяьяц «Красный молот» яхача заводо, цхьайола изделеш арахецара заданеш кхоачашъяьй «Электроприбор» заводо, галантерейно - трикотажни фабрико, Грозненски химически комбинато, иштта кхычар.

Дуккхача промышленни предприятешка хІанз а бокъонца тергам тІабахийтец шоай технико-экономически хьокхамаш товдара, бе беззача тайпара кхом бац бедала, материалий, доагора, электроэнерге, кхыдарий, продукцеге дІадоадар доадара заданеш кхоачашъяц. Соахка цу ханачул 0,1 кепиг дукхагІа да укх шера республика промышленносто цхьан сома мах продукци арахецарга дІадахар.

Цу предприятей коллективаша шоай производственни заданеш кхоачаш ца яра керттера бахьан да цар кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш болх тоабара бокъонца оарцагІа ца ялар, къахьегам нийсе вІаштІехьа ца баккхар, организаторски политически болх ледара хилар, коллективашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржа ца яр.

Ах шу чакхдаьннад. Паччахьалкхен планаш ханал хьалха кхоачашъе а плавал соагІа дукха продукци яле а лаьрхІад республика промышленни предприятей коллективаша. Ялх бутт мара бац хІанз из дош кхоачашде юхеблеараш. Воахаий кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей декхар да предприятей коллективаш паччахьалкхен план а тІанйица декхараш а ханал хьалха кхоачашдара оарцагІа яхар. Шерра йоаржае еза предприятешта, цехашта, бригадашта, сменашта юкъе социалистически яхь, цхьаккха болхло хила йиш яц цу яхьа юкъе воацаш.

Воахаий кулгалхой, инженерий, техникий керттера декхар да ерригача оборудоване хадданза болх бергбола гІулакх вІаштІехьдаккхар, цуна йоагІача тайпара нагрузка ялар. Продукци дукхагІа арахецара бокъонца пайда эца беза ерригача производственни мощностех.

Горкомаша, райкомаша, промышленни зонай парткомаша, юкъьанцарча партийни организацеша хадданза бІарг тІалоаттабе беза промышленни предприятей, транспорта, гІишлошъеча организацей балха, ер шу чакхдоалаш республике цхьаккха тІехьаюсаш коллектив хургйоаца гІулакх вІаштІехьдаккха деза. ХІаранеги шийна тІабилла болх кхоачашбайтар, ерригача торонех пайда эцар, болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхера нах продукци дукхагІа арахецара, дерриге технико-экономически хьокхамаш товдара оарцагІбахар — иштта да хьалхашка латта декхараш. Тоабе беза наха юкъе бу организаторски болх, шерагІа йоаржае еза социалистически яхь.

Веррига низ тІабахийта социалистически декхараш кхоачашдара, керда толамаш дахара!

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЙИЪЛАГІА СЕССИ

13 июле Кремле шиъ болх дІаболабир ялхалагІа хержача СССР Лаккхехьарча Совета йиъЛагІча сесс.

Сесс ден повестка чІоагІйир.

1. Халкъа вахара хьал-торо тоадара доакъера КПСС программа кхоачашъяра деча гІулакхий хьакъехьа:

а) колхозхошта долча пенсехи пособеехи;

б) просвещене, здравоохранене, жилищно - коммунальни боахамий, торговле, общественни кхачап, хьалла бахача наха гІулакх деш болча халкъа боахама кхыча доакъой болхлошта алапи лакхдарах.

2. СССР Лаккхехьарча Совета Указаш чІоагІдарах.

11 сахьат даьлча хьайийлар СССР Лаккхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен цхьанара заседани.

ДІаьхдаь тІоараш а тохаш тІанйицар депутаташеи хьашашеи правительственни ложе хьачубаьнна Коммунистически партеи Советски правительствай кулгалхой.

Минута йист а ца хулаш, ура а гІейтта, зале хиннараша гІайгІане дагалаьцар Французски а дунен халкъашта юкъерча болхлойн коммунистически болама гІорваьнна деятель, денелера революционер, Советски Союза тешаме доттагІа, Французски коммунистически парте председатель новкъост Морис Торез.

Сесс ден повестка хьалхарча дешах — халкъа хьал-торо тоадара доакъера КПСС Программа кхоачашъяра деча гІулакхий хьакъехьа — доклад йир массане чІоагІа тІоараш тохаш везаъ тІанйицача КПСС ЦК Хьалхарча секретара СССР Министрий Совета Председателен депутата Н. С. Хрущева.

(ТАСС).

40 ШЕРА ЛЕНИНА ЦІЕРАЦА

МОСКВА, 10 июль. (ТАСС-а корр.). Мехка къонало белгалдоахка комсомоло шиъ байракха тІа Ленина цІи дІаязъьна даьннатъа дена 40 шу дизав. РКСМ ялхлагІча съезда делегаташа 1924 шера 12 июле «Берригача комсомольцашка, болхлойн ахаркейн берригача кагирхошка оьца манифеста» тІа Ильича тешаме хургда аьнна дуа биар. Массаза а къонача комсомола гІулакхашка бахаш а бахаргболаш а бе из.

Эза юбилей йолча хана, сийдахь-доккха дІа-юха кхайкор долаш санна, хьахоз прилленей — ГОЭЛРО ленински план кхоачашъеши йоазув-дешар ца харца къовсам лоаттабеши хиннарий, тайне Комсомольск - на - Амуре къалъеши фашизмана дукъаларча къовсаме боа чуухаши хиннарий, лаьттав аренашкара, космосера целина карагуьяьрий оазаш.

Укх денощка, комсомола Ленина цІи енча дена 40 дузача хана, фешинага кхаъчий ленински къахьегама эстафета — 80-ча шерий къонача поколене чІоагІбеннача идейни тешамга, къахьегама толамашка а талантага а хьажар.

Тахан ВЛКСМ ЦК бахькар турпалерча советски кагирхой цикалеш, тулбелар шоай гІуллакхаш, 22 миллионни комсомолий гІуллакхаш дувнар дукъа.

Дукха хи хьаккар ВЛКСМ ЦК секретаре А. Камшалова даьъа а довнаш хиннa доттагІалла тьамаль деш, Ленински комсомола хьахьегама сийлен дог тохадоаккйташ дола тешал а хиннa дІаэттар из вІашагІкхетар.

МИШТА ЛЕЛ КХАШКАРА БАЛХАШ

ХІАНЗЗА дийлхача догІаша кІезиг-дукха гоадир ялаташ чуэцилга. Зеьха йиса ха юхаметтаоттар дукъа ялат хьакхарен ардарен темпаш лаккхъинза баргбац механизатораш.

ХІанз ертбоахама шера арахецара бехктокхамера ха я кхашкара яр, хІаьта из дика клета а дец, республика хьалха латта дукха боахамаш ялаташ чуйна доалаш а латт, шоай декхараш сийленца кхоачашдеш а да.

Балхаш дикагІа вІаштІехьдаьха ялаташ чуэц Грозненски управлене «Новый быт» яхача колхоза механизатораша.

Цу боахаме кесарах улла гуйран кІа хьалъийна а аьрда а доалаш латт, 2332 гектара тІарча гуйран ялатех хІара гектара тІара 17,2 центнер хьиккар. Колхозо республике эггара хьалхарча кхоачашйир паччахьалкхенга ялат (хьажкІаш йоацаш) декхара план.

Ялаташ хьекха хьисай Шелковски производственни управлене колхозаш. 10 июль тІехкхоачаш ерригача республике гІоала гуйран ялатехи горохахи 108 эзар гектар хьекхай — е дерригa духхача лаьттаех 62 процент. Касарах улла ялат хьал а кйца, аьрдаьд 79 эзар гектара тІара, из хуа хьекхача ялатех 73 процент.

Дерригача дІалийнача ялатех кхо дакъа хьекха даьннад Грозненски, Урус-Мартана, Наурски управленей боахамашка. Цхьабакъда, Сунженски, Шаьлар управленей, «Скотооткорма» треста боахамашка тоъал дукха ялат латт хьакханза, укказа ялаташ чуэца доладаь 10 ди соагІа ха йоллашехьа а.

Касарах улла ялат хьал ца эцаш дукха геакьд Урус-Мартанен Наьсарен управленей совхозашка. Ялаташ дІачуийдеча нукъташка 33,5 эзар тонн ялат дІачухньчах, ялата кхоаагІа миллион пунтаю дІачуяла доладеннад республика боахамаш.

Ялаташ чуэцара ноаллавбеш дола деноша да хІана хьатІехттараш. хІара колхозен совхозен сийлахьа гІулакх да ялаташ сихагІа, доа ца деш чуйна далар, паччахьалкхена хьалхашкара шоай декхараш кІоачашдар.

1964 шера 10-ча июле кхаччалца республика колхозашкеи совхозашкеи гуракьа йийна культураши ероки мел чуйцой хьалхехкаш йола.

СВОДКА

[redacted]нташка

	Хьекхад	Хьекхачунна нийсдича аьрдар
Шелковски	100	79
Урус-Мартана	76	58
Грозненски	74	72
Наурски	72	77
Шаьла	66	66
Сунженски	40	74
Ножай-Юрта	31	90
Наьсарен	25	65
«Грозянко» совхозаш	90	91
Консерани объединене совхозаш	92	95
Скотооткорма треста боахамаш	58	78
Респ. ю/б. опыт. станци	58	78
Ерригача республике гІоала	62	73

ТЕМИЖБЕКЦИЙ БОЛАМАХ

Ставрополерча «Темижбекский» совхоза къахьегамхоша дІадоладаь дика гІулакх хьал а лаьца доацача [redacted] гураха дІадийна ялат чуэца дага ба Наьсарен производственни управлене «Ингушский» совхоза механизатораш. Из болх кхоачашбера шортта телашкен цу тІа болх бе нах ба совхосе. Цахадаш болх беш а мукх хьокхачен оардачен 52 комбайни 44 жаткен.

Юххьанца массанена хьокхам а луш лаккхача темпашца мукх хьакха волавелар говза механизатор-комбайнер Эрсеноев Юсуп. Цун цхьан ден хьокхам — 72 гектар касарах Іабилла мукх, 39 гектар мара хьаькха ца безача. Премена 15 сом ахча цІе йоккхаъ елар комбайнера.

— Новкъостел тІехьа виса йиш яц,— уйла йир комбайнера Додова.— Цудукъа ЖВН-6 яха жатка тІехьабийзача СК-4 яхача комбайнаца норма 16 гектар йолча 34 гектар мукх хьекхар хье ваьннача комбайнера. Цуначул лаккагІа хьокхам бар, геттара халача хьалашка, мукх Іобнжача болх беш ваьллача коммуниста Коригов Хьасана. Мукх Іобниза хиларах цхьан оагІорахьа мара хьакха йиш йоацашехьа а, 35 гектар мукх касарах Іобиллар цо. Иштта къахьегар кхича механизатораша а.

Хьинар на кхоеш, ханахи техникахи бакъа пайда а эцаш 20 балха сахьата 1400 гектар тІара мукх хьекха касарах Іобиллар механизатораша. Балха цхьа дакъа кхоачашдаьд. ХІанз берригa низ мукх ардара тІабахийта бе[redacted]

Атаке йолха танкаш санна массе отделенешка мукх ардара цхьатарра араьлар подборщикаш йоахкаш йола ше-шегІа лела дукхха комбайнаш. Хьалхарча денна хьалхаe комбайнерага Додов Умат-Гирега яр. 12 гектар тІера мара арна ца безача 24 гектара тІара мукх аьрдар хьанар волча комбайнера.

Иштта агрегат агрегатаца, бригада бригадаца, отделене отделенеца яхье а бувлаш 33 балха сахьата берригa мукх аьрда, баьккхар комбайнераша.

Дика кхай тІа болаш, хІара комбайнеро баь болх воккхарна дІабовзийташ, царна юкъе яхь йоаржеш хилар совхоза кулгалхой. Технически гІулакх дика лоаттадора, механизатораштa дика хьелаш Іалашдора, цудукъа бакъхар из толам къахьегамхоша. ЛаьрхІача эггара боккхагІа хьувзъам воа. Гуноев управляющий волча шоллагІча отделене шоллагІча бригаде бар. Укказа хІара гектара тІара 17 центнер мукх боалар. Механизатораша дика болх барех вІаштІехьдалар совхоза шортта хьайбашта концентрированни доакъар Іалашде, паччахьалкхенга ялат доахка, фуна лаьрхІа мукх силашка дІаоттабе.

Кхаьча доалаш латт хІана гураха дийна кІа. Мукх чуэцаш санна сиха из чуэцара дика хийчо си ба механизатораш. Кхай йистош хьекхай, уж 50 гектар хургйолча участкашта декъа а декъаш нах къаш дехкад.

Сихбенна технически гІулакх леш ба шоай комбайнаштен жаткаштен механизатораш. Говзача комбайнера Эрсеноев Юсупа дош деннад шаьрача дадача кхашка 120 гектарал чукнахьа доацаш кІа хьекха касарах Іодалла. Иштта лакха декхараш тІалайнад кхыча механизатораша а.

Тешаме да ялат сихен доа ца леша механизатораша чуэцарг хилар.

М. КАРТОЕВ,
Наьсарен парткома инструктор-парторганизатор.

Шоай балха тІа дика ка йоалаш ба «Самашкинский» совхоза комбайнер Сайдулаев Іаьвей хьа гІонча Вугиев Джалмирзен. Ялат чуэцара дорнаш массаза а тІехкхоачашъю цар.

СУРТА ТІА: 1. Сайдулаев (аьрдехьар) Д. Вугиев шоай комбайн болх бе кийчъеш боахк.

Н. Кобиляшвиле сурт.

ОРБИТАШ ТІА — «ЭЛЕКТРОН-3», «ЭЛЕКТРОН-4»

ТАСС хоам

Атмосфера тІера тІоавнаш а космически аре а таххара программата хьежжа 1964 шера 11 июле Советски Союзе сигалъяхийтай низ болча цхьан ракета-таща-носителаца вІашш гаьна йолта орбиташ тІа яьхача «Электрон-3» а «Электрон-4» а яхача Ілман шин станцех (Лаьттан спутникех) латта космически система.

Уж урагІъяхийтай дІахо а Лаьттан радиационни поясашта, космически арен кІоаргаленашкара юнлача сердалоний зІанарашта, Лаьттан магнитни аренна, атмосфера тІерча тІоавий физически хьалашта комплексни тохкамаш дар дукъа.

ГІетта йода ракета-носитель аьттув болча моттиге кхаьчача а тІехьарча лагІа двигатель болх беш йолча а хана цунах дІакъоастаяй «Электрон-3» яха космически станци, цул тІехьагІа носителя тІехкьарча лагІо дІахо баьб ший никъ, тІаккха, эшача боарамга кхоачаш ше масс маделлинге а белгалъяьча орбита тІа яьккхай «Электрон-4» яха космически станци.

Юххьанца хьаккаьчача даннеех космически станцеш орбиташ тІа яьхай укх тайпара параметраш а йолаш:

«Электрон-3»: перигеера лаккхал — 405 километр, апогеера лаккхал — 7040 километр.

«Электрон-4»: перигеера лаккхал — 459 километр, апогеера лаккхал — 66.235 километр.

Станцеша гобоаха ханаш я 2 сахьата 48 минути 21 сахьата 54 минути.

Космически станцей орбитей оагІош экватора оагІонгахьа лестара са 60 градуси 52 минута ба.

Іилман тохкамаш деш йолча аппаратурал совнагІа станцеш тІа оттаяьй 19, 943, 19, 954, 20, 005; 30, 007, 90, 022 мегагерций частоташца болх беш йола «Сигнали» «Маяки» яха радиопередатчикаш а деча тохкамех хьахинараш Лаьттан тІа Іовутергдола радиотелеметрически системаш а.

«Электрон-3» а «Электрон-4» а яхача космически станцешкара хьайийнача радиотелеметрически хоамо тешал ду ерригa системаш лерттІа болх беш хилара.

Дерригa хоамаш гулдеша лоархІеши йолча центро Іочутелача хоамашта обработка ю.

РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА БОАХАМ 1964 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГІАБАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГАШ

Нохч-ГІалгІай АССР Статистически управлене хоам

КПСС XXII съездо тІанйца коммунизм хьалъяра Іалальмате йоккхий планаш кхоачаш е еш Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша 1964 шера хьалхарча ах шера дІахо а толамаш даьхад республика экономикен культурен дегІайоалаеча.

Халкъа боахама къаьст-къаьста доакъош дегІадоаладера план кхоачашъяр укх даннеца хьегойт:

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Валови продукци арахецара план 1964 шера хьалхарча ах шера республике гІолла 103,5 процент кхоачашъяьй.

Укх шера соахка укх хина хинначул 7,1 процент дегІаденад промышленни продукци арахецилга. Цу даькъе мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста продукци 24 процент дегІаеняй, химически — 23 процент, машинаш елгеи металлообработки — 10 процент.

1964 шера хьалхарча ах шера валови продукци арахецара план укх тайпара кхоачашъяьй:

	Планан кхочашъяра процент	1964 шерара ах шу 1963 шерарчу ах шерац хийцадаларан процентаща
Къилбаседа-Кавказа совнаркоза промышленность	103	122
«Грознефта» объединени	102	110
цу даькъе:		
«Октябрьнефта» НПУ	105	107
«Старогрознефта» НПУ	102	120
«Малгобекнефта» НПУ	102	134
«Сунжанефта» НПУ	101	99,1
«Горскнефта» НПУ	103	175
Гудермесски НПУ	104	91
Мехкдаьтта газови управлени	108	112
Центральни ремонтно - механически завод	105	110
«Грознефтехимзаводы» яха объединени	106	112
цу даькъе:		
Грозненски химически комбинат	101	124
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	101	108
Крекинг-завод	101	94
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	101	93
Нефтемаслозавод	109	108
Производственно - товарни контора	102	113
Машиностроительни арматурни завод	121	92
Ацетонови завод	112	131
Автогенно - карбидни завод	111	172
Производственно - энергетически контора	109	111
Нохч-ГІалгІай химзавод	112	102
Машинаш елгеи металлообработкен	97	110
«Красный молот» яха завод	101	111
Транспортни машинаш ю завод	80	93
Кхачан лаьрхІа машинаш ю завод	104	2,5-зза
«Электроприбор» яха завод	107	2,3-зза
«Электроинструмент» яха завод	82	8,1-зза
Медицински инструменташ ю завод	273	—
Автотракторни ремонтни завод	85	131
Литейно - механически завод	99,5	86
Грозненски электроремучасток	101	109
«Терек» яха Нохч-ГІалгІайчен мебельно-хьу чакхйоаха производствени объединени	98	92
цу даькъе:		
Ермоловски ДОК	110	131
ГІишлой материалий предприятей Нохч-ГІалгІай производственни объединени	102	86
Слюдяной фабрика	107	112
Кога гІирс бу фабрика	104	100,3
Грозненски швейно - трикотажни производственни объединени	102	74
цу даькъе:		
Грозненски галантерейно - трикотажни фабрика	101	112
Кхачан промышленность	101	111
Грозненски дулха комбинат	97	94
Грозненски консерви завод	112	96
Ассински консерви завод	89	116
Грозненски маслозавод	110	4-зза
«Ачалуки» яха минеральни хий ду завод	100,5	123
Минеральни хий ду Серноводски завод	106	123
Кондитерски фабрика	109	107
Пивзавод	109	109
РСФСР Халкъа Боахама Советерча «Грозвино» яха производственно - совхозий объединени	107	79
Моттигерча Советий промышленность	107	106
Хлебопекарни промышленноста трест	107	106
цу даькъе:		
Грозненски маькх ю комбинат	104	99
№ 4 йола Грозненски маькх ю завод	107	—
Гудермесски маькх ю завод	120	135
Макаронни фабрика	101	101
СаьмуІашкара плодоконсерви завод	264	107
Районни промышленность	110	98
Бахача нах бытовой гІулакхаш ду управлени	107	107
Республикански министерствай ведомствай промышленность	105	106
РСФСР гІишлош яра министерства предприятеш	104	104
Грозненски аьшкабетона конструкцей завод	101	99,4
Шаьлара аьшкабетона хІамаш ю завод	99	96
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетона хІамаш ю завод	102	101
Рудни йоаца гІишлой материалаш кийчъярен обработка ярен управлени	120	128
Шура кийчъяран чакхйоахаран йола управлени	95	107
цу даькъе:		
Гормолзавод	96	112
Науровски кІолд йоаккха завод	101	102
Шелковски кІолд йоаккха завод	98	106
МагІалбикера маслозавод	90	91
Сунженски маслозавод	107	111
Хьун боахама управлени	113	151
цу даькъе:		
Ермоловски хьунпромхоз	104	131
Сунженски хьунпромхоз	116	157
Автогаражни оборудовани ю завод	101	112
ВОС-а предприятеш	110	107
Хлебопродуктай управлени	109	97
цу даькъе:		
Наьсарен мелькомбинат	109	98
Юкъарча союзни министерствай ведомствай промышленность	110	110
«Грозэнерго» яха районни энергетически управлени	111	110
цу даькъе:		
Новогрозненски ТЭЦ	110	109
Грозненски ТЭЦ	109	109
№ 3 йола ТЭЦ	129	127
№ 4 йола ТЭЦ	131	114
Центральни ремонтно - механически завод	109	112
Электромеханически завод	102	110.

Юкъера дІалаьрхІача валови продукци арахецара план кхоачашъяь яле а пхьайоача промышленни предприятешка лерттІа пайда ийцабец оттаьь задани кхоачашъелга Іалашдеча торонехи кхоачамехи.

Валови продукци арахецара план кхоачашъяьяц 15 промышленни предприяте, 1,2 миллион сома маьха продукци дІа ца луш йисай уж.

Этилови синтетически спирт, мехкдаьтта аппаратураш, буровой насосаш, цементировочни агрегаташ, тІоъалла кирпичш, етта кирпишк, аІашагІйоалла аьшкабетон, пиломатериалаш, мебель, тІоарска гІирс, маша даьтта лакхара хьалхарча ах шера план кхоачаш ца еш йисай.

Цхьайолча предприятеша валови продукци арахецара план кхоачаш а яь кхоачаш ца еш йитай оттаьча ассортиментах, продукци арахецара план.

«Красный молот» яхача завода кхоачаш ца еш йисай мехкдаьтта аппаратура, пластичностий дІанараш, 9МГР а 9Т а яха насосаш, цементировочни агрегаташ хьаара план; «Электроприбор» яхача завода — Э-30 яха амперметраш; Грозненски химически комбината — этилови синтетически спирт; кога кІирс беча фабрика — тІоарска гІирс хьабара; галантерейно - трикотажни фабрика — чухьа юаха трикотаж хьера план.

Кооперированни поставкай 1964 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяьй доаладаьча болата 149 процент, доаладаьча чина — 115 процент, поковкай — 130 процент, штамповкай — 130 процент.

1964 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъярен лоархІамегІарча промышленни продукци тайпай къахьегама овсарле дегІаярен укх тайпарча даннеша хьегойт:

	1964 шера хьалхарча ах шера план кхочашъяра проценташ	1964 ах шу 1963 шерарча ах шерац дустича
Мехкдаьтта	103	128
Газ	103	122
Бензин	106	108
Фатаген	92	86
Дизельни доагор	103	116
Мехкдаьтта битум	116	80
Фенол	102	98
Ацетон	106	98
Полиэтилен	105	125
Этилови синтетически спирт	97	172
Синтетически дубителаш	108	—
Болат	104	107
Мехкдаьтта аппаратура	91	122
Насосаш	97	100,8
Шушаш юла автоматаш	103	238
Амперметраш вольтметраш	109	435
Электроэнерги	110	108
Кирпишк	96	93
Черепица	89	102
КІира	109	106
ВІашагІъеха аьшкабетона конструкцеши деталаши	98	104
Деловой хьу дІаоза	107	139
Пиломатериалаш	94	142
Мебель	73	80
Кога гІирс	98	102
цу даькъе:		
Бери кога гІирс	105	74
Кондитерски хІамаш	109	117
Хлебобулочни хІамаш	105	118
Макаронаш	106	106
Консерваш	102	108
Дулх	114	89
Колбасно - ветчинни изделеш	130	121
Маша даьтта	87	98
КІолд	100,6	98
ЦІензча шурий продукци	100,8	112
Йий	107	109

Дукхача промышленни предприятешка хІара а тІехьа йоагІаш йола терко яц экономически хьоккамаш тоадара, лерттІа къоасам лоаттабац кхом а беш бедал, материалаш, доагор, электроэнерги дІаяхийтара, из бахьан долаш промышленни продукцега дІадедар лохдара оттаьь йола задание кхоачашъяц. БІарча хьанйцача республика промышленносте гІолла 1964 шера яхе бетта 1 сом маьха товарни продукци хьаяра дІадолар 0,1 кепиг лакхденнад, цу даькъе совнаркоза предприятешка 0,3 кепиг а лакхлуш.

Промышленни предприятеши Грозненски Іилма - толхама мехкдаьтта институтои керда техника балха юкъелхьара, производственни процессашта автоматизаци механизаци яра йоалаш даьд. Мехкдаьтта промышленносте юкъемхиьхьад хий, газ, фо чу а детташ тІеонашта искусственни воздействи еага, из даьд дукхагІа мехкдаьтта хьадаккхар дукха.

Скважинашта бурув деттача механизаци яьй йоккхий блокаша хІамига блокаши йола основанеш, спуско-подъемни операцеша механизировани дІоагІаш. Юкъекхахьарца, муха тІаботтачеи Іоболссабеча «12 КП-3» яха пригвышечни кранех пайда эцара бихьайше. №№ 6—7 йолча однонаправленни алмазеци остаица скважинашта бурув дийттад, 320 атмосфер йола гидравлически превентераш юкъедихьай. Хьалхарча ах шера «Старогрознефта» «Малгобекнефта», «Сунжанефта» НПУ-шеи «Грознефтеразведка» яхача трестеи лоацаьеш дІамигера остаица 19,5 эзар метр бурув техад, е бурув мел техачоах 20 процент.

Хьун боахаме механизаци яьр 600 гектар лаьтта обработка еш, 9,5 эзар гектар хьуне культураш гІулакх дара долча балхашта, 1,8 эзар гектара тІа дІайийнача хьунаш хьу дІайогІарашдолча балхашта.

Къилбаседа-Кавказски Совнархоза а моттигерча Советий а промышленни предприятешкен гІишлош еча организацешкен 1964 шера 1 январе кхачалца дІа ца оттаеш латташ йола дукха оборудовани гучаьнькхай.

ДІа ца оттаеш дукха оборудовани хилар бахьан долаш — металл чоаш хьу чакхйоахеш станокаш, кузнечно-прессови, подъемно-транспортни, электротехнически оборудовани — дукхача предприятешка е организацешка а, производственни гІишлоцъяра балхашта йоаза механизаци яь яц, цхьайола операцеш культура яц, из бахьан долаш лоэлу къахьегама овсарле.

Дикка кердаьха низ болашегІа йола оборудовани машинаши дІаьайихьа йоллаше а, царех модернизаци яь йоллаше а дукхача предприятешка ца пайда эц кертерча фондах, цаьстта машинашта еш, [illegible] ста, иштта кхача доаъйеша а эцаш.

Машинаш еча предприятешка семилетка дІаладача яхе шера керттера производственни фондаш шоаза дегІаяьххай, хІаьта керттерча фондай цхьан сома лаьрхІача арахеца продукци цу юкъагІа хІевиргъеннай.

Промышленносте дегІайоалагІа, керда гІишлош хьалъяра, реконструкци яра, производство шеръяра, къаьнача оборудованена модернизаци яра а цхьайолча мероприятешта а хІара шерра шера дукха средствашт дІахен. Цхьабакъда, дІохийнача средствех хьабоала пайда геттара кІезига ба. Керттерча фондай цхьан сома лаьрхІа арахеца продукци дІасалкъеннадара дукхача предприятий кугалхоша, инженерно-технически болхлоша экономически аппарата дІа леэар дац производственни мощностех боагІача тайпара пайда эцара.

ЮРТА БОАХАМ

КПСС ЦК февральски Пленуме решенеш кхоачаш а еш республика юрта боахама къахьегамхоша кийча а яьй, хІаьта вахаре кхоачашеш а ю удобренеех шерра пайда эцара, хил дехкилга дегІакхуллара, комплексни механизаци яра, Іилманеи хьалхе латтача опытах цаьргІаьнхараш юкъедахьара лерда тІа юртбоахама производствена интенсификаци яра йола мероприятеш.

1964 шера республика колхозашеи совхозашеи БІаьсти тІехьа ацца шийла хиина яле а дикагІа ВІаштІехьаькхха а лоацагІча хина а чакхлаьнхар БІаьстий юа культураш дІаюалта, хиш дехкача лаьтташ тІа дукхагІа хІамаш дІайийнай, сихагІча темпашца лелалу гурахьа дІайийна культураш чуэцаттен паччахьалкхенга ялт доккилгег. 1964 шерарча хьукхьама лаьрхІа масса тайпа боахамашка дІайийна юртбоахама культурай майдаш хилар:

	эзараш га
ХІамаш дІайийна дерригга лаьтта	446,6
Цу даькъе:	
Ялата культураш (хьажкІаш йоацаш)	191,6
Гурахьа дІадийна кІа	118,1
Гурахьа дІабийна мукх	42,8
Борц	4,7
Ялата бобови культураш	14,2
Цирие юкъе горох	13,0
Ерригга хьажкІаш	119,6
Цу даькъе фуалъяхараш а йолаш ялатийна лаьрхІа	50,9
Шекаре свекла:	
Фабрични	11,6
Хьайбашта доакъарийна лаьрхІа	2,7
ГІадуаргаш	16,7
Коартол	5,3
Баьца даараш	7,4

1963 шерац нийсдича 5,2 эзар гектар дукхагІа дІайцийнай горох, дуга 5,5-зза дукхагІа, баьца дараш — 14 процент, коартол — 66 процент дукхагІа.

Ялата культураша (хьажкІаш йоацаш) республика колхозашцей совхозашкей хІамаш дІайийнача ерригача майдех 44 процент дІалоац, царех гурахьа дІадийнача кІиво — 26 процент. 1964 шерарча хьукхьама лаьрхІа хиш лаккхача лаьттай 66 эзар гектара тІа хІамаш дІайийнай, колхозашеи совхозашеи цу лаьтташ тІа дІайийна хІамаш 3,5 эзар гектар дукхагІа хиннай. Хиш деккача лаьттаех дикагІа пайда эцар бахьан долаш дегІаденад гурахьа дуа кІа, шекара свекла, коартол, баьца дарош дІадувлга.

Республика колхозашка, совхозашка, кхыча боахамашка хиш дехкача лаьтташ тІа дІайийнай 27,8 эзар гектара тІа ялата культура (хьажкІаш йоацаш), 16,8 эзар гектар хьажкІаш, 5,2 эзар гектар технически культураш, 5,8 эзар гектар баьца дараш, 0,8 гектар коартол.

Кхоачашдеш а тІехьайусача боахамий экономика айяра йола мероприятеш, тоалуш латт цу боахамаша лаьттах пайда эцилга а. ТІехьаенача колхозашка 1963 шерарчул 3,4-зза дукхагІа дІайийнай ялата-бобови культураш, хьажкІаш — 4,2 процент дукхагІа. Ялата лаьрхІа дІайийнача культураша (хьажкІаш йоацаш) хІамаш дІаерана ерригача майдана 40 процент дІалоац цу боахамаш.

1964 шерарча хьукхьама лаьрхІа колхозийи совхозийи кхашка 371 эзар тонн органически удобренеш дІалай (1963 шерарчул 7 процент дукхагІа), минеральни удобренеш — 40 эзар тонн, цу даькъе хьалхарча ах шера — 22 эзар тонн, е 1963 шерарча хьалхарча ах шерарчул 3,2-зза дукхагІа, 100 эзар гектара тІа гурахьа дІайийнача культураща йоазкорма яьй.

Ялат чуэцаш а из паччахьалкхенна дІалуш а латт хІанз колхозийи совхозийи кхашка. 5 июле тІакхоачаш гурахьа дІайийнача культурай 66 процент цаннай, хьекхача ялтех 60 процент аьрда даьннад. Ялат чуийца йоалаш латт Шелковски производственни управлене колхозаш.

Цуйца цхьана пропашни культураща гІулеех дию, юкъарча хьайбашта доакъар кийчдеш, доакъара лаьрхІа культураш дІаеш а колхозашца совхозашца.

1964 шера 1 июле кхачалца республике ерригга хІалаьрхІача 37,6 эзар гектара тІарча юртбоахама культураща тербацидашца обработка яьй.

1964 шера 1 июле 1963 шера цу хана нийсдича республика колхозашкеи совхозашкеи 8 процент дийбад хьайбаш, детта ковран — 1 процент. Хьакхарч, жа, кхоа тІара оалхазараш кІезигденад.

ДІадахача шера хьалхарча ах шерацца нийсдича колхозашкеи совхозашкеи шура яккхар 6 процент дегІаденад.

Республика колхозашкей совхозашкей укх байначе ах бетта кхьера лаьрхІача цхьан фураж на Іаттагера 862 килограмм шура яьххай — из соахка цу хана лаккхарча 65 килограмм дукхагІа.

1964 шера хьалхарча ах шера хьайбай продукташ йоахара паччахьалкхен план укх тайпара кхоачашъяьй:

	(проценташца)	
	[illegible]	[illegible]
Дулх	99,2	113
Шура	94	94
Фуаш	87	117
Тха	72	72

Массе тайпай боахамашка паччахьалкхенга шура йоакхилга соахкарча хьалхарча ах шерарчул 6 процент дегІаденад.

Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йоахара даьнна дика толамаш даьхад Сунженски управлене боахамаша. Цу управлене хьайбаш лелаераша дикка тІехкхоачашъяьй дулх, шура, фуаш, тха доахара ах шера план.

Шура кийчъяра план толамца кхоачашъяьй Нажай-Юрта управлене колхозаша а.

Экономически тІехьаенача колхозаша дикка тІехкхоачашъяьй фуаш тхаи доахара ах шера план, цхьабакъда, дулхи шурей дІадлара план кхоачашъяьяц.

Хьайбай боахам дегІабоалабара даькъе дукхача колхозашкеи совхозашкеи хІанз а тІехь дІадаьхадац цІенкашттара кхоачамбоацараш. Іалаьмате лоха я хьайбай продуктивность, дукха хьайбаш доаш хилари дахка хьайбаш Іахар дусаш хилари бахьан долаш доккха эц хул колхозашцеи совхозашцеи, 100 гектар юрт боахама лаьтта лаьрхІа кІезига хьайбай продукташ йоах.

ТРАНСПОРТ

Халкъа боахама мухьаш тІалоттара 1964 шера хьалхарча ах шера план 102,8 процент кхоачашъяьй Къилбаседа - Кавказа машинаькъа Грозненски отделене, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара план 102,4 процент а еш.

Ах шера вІашагІ а еча дІалаьхийтай 3223 бесо мухь тІайола поезд, царца кхы тІа а 920 эзар тонн совгІа халкъа боахама мухьаш дІадахьийтад.

ДукхагІа мухь тІаботтар бахьан долаш мухьаьлхихай 1217 вагон. Данови бувеи тепловозашка нихь байтара план 100,9 процент кхоачашъяьй.

КАПИТАЛЬНИ ГІИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

Паччахьалкхен капитальни вложенеи чотах 1964 шера хьалхарча ах шера болх бе йолаялийтай 47,7 миллион сома маьха керттера фондаш, соахка хьалхарча ах шера болх бе йолаялийтарел шоаза гергга дукхагІа а уж.

Болх бе йолаялийтачарца а синтетически этилови спирт, дика деъттеш арахецраш йола мощносташ, эксплуатаце дІаенна Колхозное-Чир-Юрт яха магистральни газопровод.

Укх шерара ялат хьаэцара хьалъяьй 6 эзар тонн чуйоца ялат лоаттаду складаш.

Производственни мощносташ болх бе йолаялийтара план кхоачашъянза йисай.

1964 шера хьалхарча ах шера республика халкъа боахамга дІайоахийтача капитальни вложеней боарам 80,9 миллион сом хилар, 1963 шера хьалхарча ах шерарчул 17 процент дукхагІа хул из. Цхьабакъда, капитальни вложеней ах шера план 81 процент мара кхоачашъяьяц, цу даькъе гІишлой-монтажни балхий [illegible] процент.

ДІадахача ах шера планах лаьрхІа дирнача средствай чотах хьал а даь эксплуатаце дІачуданнад 53 эзар квадратни метр нах чубаха цІенош, е 1963 шера укх хана хиннечул 27 процент дукхагІа.

ХІаьта цунца цхьана нах чубаха цІенош хьалдара ах шера план 77 процент мара кхоачашъяьяц республике. Нах чубаха цІенош хьалдаь дахара план кхоачашъяра даькъе цІенхашттта тІехьаюсаш я «Грозвино» объединене, юртбоахама продукташ кхаярен кийчъярен министерства, Госземводхоз предприятеш. План йоллаше а хьалхарча ах шера нах чубахача цІеной цхьаккха метр хьалъяь яьккхяц медиинструментий заводеи кхачан промышленноста предприятешеи.

Эксплуатаце хІоений 1320 моттиг йола 2 школа, дешадаха йолаеча берашта аь 250 моттиг йола 3 учреждени.

1964 шера хьалхарча ах шера шоай иззашца подрядни организацеша гІишлой - монтажни программа кхоачашъяр хьагойт укх даннеша:

	1-ча ах шера план кхоачашъяьй процентаща
Республике ерригача гІишлой подрядни организацеша	95
«Грозхимнефтестрой» трест	91
СМУ 7	83
СМУ 9	101
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене СМУ 6	95
«Грозпромстрой» трест	89
СМУ 2	92
СМУ 3	100,7
СМУ 4	77
СМУ 5	79
СМУ 8	111
СМУ 11	61
СМУ 12	80
Спец. СМУ	76
«Чечингушводстрой» трест	82
	100,5
СМУ 1	86
СМУ 2	96
СМУ 3	125
СМУ 4	97
СМУ 5	104
ПМК-223	94
«Чечингушводстрой»	82
СМУ 1	58
СМУ 2	74
СМУ 3	103
СМУ 4	94
СМУ 5	100
Бытовой гІулакх дара йола управлене СМУ	139

ХІанз а тІехь гІишлош ечара дІадахаза да укх тайпара цІенкашттара кхоачамбоацараш — материальни къахьегамен ресурсаш дукхача объекташкеи стройкашкеи дІа-юха ехьилга, хьалъеш латта объекташ йизаи хан-ханнахьеи оборудованеца, материалашца Іалаш ца елга, къаьстта лоархІамегІарча гІишлош еча техникахи болхлой низех во пайда эцилга.

БОЛХЛОЙИ ГІУЛАКХЕРА НАХИ МЕЛВ А КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ДЕГІАЯР А

1964 шера хьалхара ах шу чакхдоалаш соахка цу хана хинначул 8 процент дукхагІа болхлойи гІулакхера нахи бар республика халкъа боахаме.

Промышленносте, гІишлош еча, юрта боахаме, транспорте болх беш бола нах 15 эзар саг дукхагІа хиннаб, школашка, дешара заведенешка, Іилма - токхамен дарбанейи учреждененашкаи болхлораш — 2 эзар саг дукхагІа хиннаб.

1964 шера хьалхарча ах шера технически ремесленни училищаш, юрта боахама механизаце училищаш а цара промышленносте, юрта боахаме, гІишлош еча, транспорте балха вахийтав 1500 квалифицировании болхло.

Къахьегама овсарле лакхъяра 1964 шера хьалхарча ах шера план 2,1 процент тІехкхоачашъяьй. Промышленносте 1963 шера хьалхарча ах шерацца нийсдича 1,9 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Промышленноста цхьадолча доакъошка къахьегама овсарле лакхъеннай: мехкдаьтта драккхача — 2,4 процент; мехкдаьттеи химически — 2 процент; моттигерча Советий промышленносте — 6,4 процент.

Цунца цхьана 14 предприяте кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра план. ХІаьта цхьайола предприятешца шлагІча соахка хинначул а доалъенай къахьегама овсарле.

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц «Трансмаш» яхача завода, АТРЗ-е, «Электроинструмент» яхача завода, кирпишк еча Старопромысловски завода, кирпишк еча МагІалбикерча завода, иштта кхыча предприятеша.

ТОРГОВЛИ

Наха еш товараш хьадела дегІадарца е бахача наха хІамаш кІезга ца хилдаш дегІаухаш хилара а дукхалена укх ах шера дегІаеннай паччахьалкхеи кооперативни торговле товарооборот. 1964 шера ах бетта товарооборота боарам 122 миллион сом хилар, 1963 шера хьалхарча ах шера хиннечул 4 процент дукхагІа я из.

Розничи товарооборота ах шера план 100,7 процент кхоачашъяьй республике гІолла, цу даькъе розничи торговля еча гІолла 100,3 процент, шеръерча кхачан предприятеша — 105 процент.

(ДІахьалоар 3-ча агІо тІа).

БАЬЧЧА ХЬЕХАМЦА ГIА БОАХАШ

(ВЛКСМ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМЕИ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМЕИ ЙИЪЛАГIЧА ПЛЕНУМЕРА)

Хоза кийчъьвар 11 июле Грозняра 1-ча Мая цIерах йола беш. Дог гIоздаьнна, болаш бар укхаза гулбенна кагирхой, беррига нах. Тамаш а яцI 40 шу дузар 12-ча июле вай комсомола — доккхача эскара деррига дуней тIа цIи хезача баьччe, сийлахьвоккхача Ленина цIи тилла.

40 шу хьалха, 1924 шера Ленин дIаваьнначул тIехьагIа эггара хьалха, шоай яхлагIча съезде туллуш бар комсомольцаш. Цу дийнахьа комсомолах Ленина цIи тиллар. Из деза цIей леэдеш бар вай республика 50 эзар совгIа комсомолец. Шоай йиъдагIча торжественни пленуме гулбеннавар 600 совгIа комсомолец. Цига хьоашалгIа баьхкабар ткъоалагIча бIаьшеран 20-ча, 40-ча, 50-ча, 60-ча шерий комсомольцаш. Царца бар вай республика комсомола обкома эггара хьалхара секретарь хинна К. Бесолов, хьалхара комсомольцаш Ж. Зязикова, А. Саламов.

...Къамаьл ду ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Е. П. Голыгина. Тахан 40 шу дуз В. И. Ленина цIи комсомолах тилла. Шовзткъа шу дIадаьннад В. И. Ленина весиеташ комсомольцаша кхоачашду. Массехк эзар комсомолец юкъехинна комсомол тахан 22 миллион сaг юкъевоагIа, коммуниз хьалъеча хьинаре дакъа лоаца эскар а хинна дIаеттай.

Дизза кхоачешду шийна тIадехка декхараш Нохч-ГIалгIайчен комсомоло. Къонача кулгашца хьалъяьй Грозненски химически комбинат — Ерригсоюзни ударни комсомольски гIишло — вай мехка эггара хьалха лоха давлени йола полиатилен арахйицар цига. Боккха тIаьхожам лоаттабу комсомоло нефтемаслозаводе парафин даккхара шоллагIа очередь, Карабулакера газобензинови завод, Вознесенка—Грозный яха газопровод хьалъеча. Укх деношка боккха толам баьлар СМУ-7 коллектива — Грозненски ацетонобутилови заводе болх бе йолаенна кормови дрожжай цех. Вай республика дукхача къонача коллективаца хьаллаьцаб «Красный молот» завода коллектива тIехьехам. Республикка къонача мехкдаьттахоша укх шера хьалхарча ах шера кхоадаьд 3000 тонн мехкдаьттен мехкдаьтта продукташ.

Вай республика совхозашкеи колхозашкеи къахьегаш бархI бIаь совгIа комсомольско-кагирхой комбайнийи жаткийи агрегат я. Доккхий къахьегама толамаш доах цар. Производства кулача участкашка къахьега ух кагирхой. Дукхача кагирхошта медалаши орденаши енний. Царна юкъе ба химически комбината аппаратчик Ш. Ахмурзоев, СМУ-9 гIишлонхо З. Димова, «Шалинский» совхоза жа Iу Ю. Кавогин, иштта кхыбараш.

1924-ча шера а саппа укх шера комсомольски организацеша лхайкарал дир кагирхошка Ленински комсомоле чудувла аьнна. Дикагiа бола кагий нах» мехкарийи — 6795 саг — укх шера комсомоле хьачуийцаб. Таханарча вахара массадолча деькъе хьинаре дакъа лоацаш ба вай республика кагирхой — комсомольцаш. Сийленца кхоачашду цар 1924-ча шера «Тхона хьалхашка моллагIа духьаленаш ний-слой а уж эшаеш къахьегаргда оаха», — аьнна комсомоло денна дош.

Пленуме къоначеи къаьначеи комсомольций перекличка хилар.

Гулбеннарий чIоагIа теркам тIабодаш къамаьл дир эггара хьалхарча комсомола оргбюро секретарь хинначa нов. К. Бесолова.

— Сона цIаккха а дицлургдац уж бирса денош. СалаIар фуд ца ховш, шоай вахар ца кходеш эггара эшача моттиге, унзарахча хулар комсомольцаш... 20-гIа шераш. Советий Iаьдал этта ха. ХIаьтта мера сердал кхийттаяцар лоаман Нохч-ГIалгIайче. Бе йолдал мара йоацача комсомольций группа дукха болх бе безар. Цхьабакъда, моллаша, шайхаша ког дIа мел баьккхача духьаленаш уттайора. ХIаьтта керда вахар хьалдеча, советски Iаьдал оттаде новкъостал даьча комсомольций цIераш цIаккха а йицлургьяц.

Пурам да сона къаьнача комсомола гварде цIерах Нохч-ГIалгIай комсомола активистий перекличка е: 20-ча шерий комсомолец Курбанов Исрапал — Нохчийче советски Iаьдал оттадеш Гикалон Шерипован отрядьшка дакъа лаьцар, комсомола Терски областни хьалхарча съезда делегат. Эсмурзиев Эсмарза — ГIалгIайче эггара хьалхара комсомол вIашагIъеллар, комсомола Ерригроссийски вхьлагIча съезда делегат, эггара хьалхара комсомолка — гIалгIа Зязикова Жанета, иштта кхыбараш а.

...Сатийна бегIа торжественни Пленуме баькараш. ТкъоалагIча шерашкарча комсомольцашта тIехьа цIераш йоах вай Даьхенский долча, шовзткъалагIча шерий комсомольций-мехкарий, кагийча наьха. Хьалхарчарца цIи йоакха комсомольца Нуралилов Хапипа ший, Заболотный Ивана, Идрисов Абухадже, Вайбулатов Ирбайхана, Мирзоев Хьажа-Махьмада, иштта дукха кхыбарий а. Лакха бийцарех хIаране цIи йоаккхаш залера хьахоаар «Советски Союза Турпал, фашистех Даьхе лораеш, майра леташ, веннав. Цхьабакъда, из тахан вайца ва»! — яха оаз.

Шовзткъеа иттлагIча шерий комсомольций цIераш яьхар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь хиннача, хIанз «Комсомольский прожектор» яхача Центральни штаба начальник, ВЛКСМ ЦК член волча Голубовский Василе, СССР Лакхехьарча Совета депутате, мехка цIи хезача хьажкIаш лелаеча «Красноармейский» совхоза механизатора Кагерманов Овлхазара, целина караерзаярах медаль енначa, хIанз «Экажевский» совхоза директор волча Цечоев Салмана а кхычар а.

Пленуме къамаьл даьча 20-ча шерий комсомольца нов. А. Саламова, 40-ча шерий комсомольцаша нов. В. Новиковас, К. Абаловас, 60-ча шерий комсомольца нов. С. Цечоева гулбеннарий чIоагIа безам тIабодаш дийцар шоай ханарча комсомольцех, таханарча вахарах.

Пленумга рапорт делар город Грознерча комсомольцаша, города МагIалбика, Гудермеса мехкдаьттахоша, Наьсарерча ахархоша.

ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомо рапорт лу КПСС Нохч-ГIалгIай обкомага а ВЛКСМ ЦК-га а.

Торжественни пленуме дакъа лаьцараш вIашагIкхийтар вай республике хьалхарча музыкальни фестивале дакъа лоацаш болча композиторашца нн. Ференца, Фельцманаца, Сорокинца, Московски эстрада солистаца Кобзон Иосифаца. ЧIоагIа безаме чакхдаьлар вIашагIкхетар.

Торжественни пленуме дакъа лаьца хиннараш беррига а Революце цIерахча майдане сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина памятника юхе гулбелар. Укхаза зизаш дехкар. Бийса яхалца сакъердаш хилар кагирхой.

* * *

Торжественни пленума балхаца дакъа лаьцар КПСС обкома секретараша нн. С. С. Апряткина, В. Г. Габисова, республика Лакхехьарча Совета Президиума председателa нов. И. А. Алмазова, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa заместителa нов. Т. В. Кодзоевас, КПСС Грозненски горкома секретара О. С. Беляева.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Сурта тIа: пленуме дакъа доацараш. И. Плиева сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР
СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

(Йистедоалар. Долалур 2-ча оагIо тIа).

Моттигерча рынкашка хьахиннача маьхий респотребсоюза товарооборота йола план 116 процент кхоачашъяьй. СихагIча темпашца лелаьдаьл юртара торговли дегIакхуалилга д.

Къаьст-къаьстача мах беча организацешца розничи товарооборота план кхоачашъяр хьагойт укх даннеша:

	1964 шера 1-ча ах шера розничи товарооборота боарам эзараш сомаш	План кхоачашъяра процент
Моттигера торгаш	52619	99,2
Грозненски горлищеторг	19063	98
Грозненски горпромторг	14379	100,4
Универмаг	8593	97
Столовейи ресторанийи трест	4809	102
Гудермесски смешторг	2201	103
Грозненски горплодоовощторг	1145	115
«Грознефть» объединене УРС	22802	102
Къилбаседа Кавказа машинаькъа		
Грозненски отделене	4451	102
Аптекоуправлени	1018	98
Союзпечать	974	106
Книготорг	893	110,4
Респотребсоюз	35864	102

Хьалхарча ах шера планал совгIа моттигерча промышленноста арахийца 551 эзар сома маьха бахача наха эша продукци енний республика мах беча организацешта, планал совгIа духхьал маьхи хьоарах хьакь хIамаши 402 эзар сома маьха енний торговлена. Дикка лакхденнад бахача наха индивидуальни хIамаш тегарен бытовой ремонт еллен.

1964 шера хьалхарча ах шера моттигерча промышленноста торговлена девна товараш, индивидуальни хIамаш тегаре бытовой ремонт ярн укх даннеша хьакьокх:

(Рознични маьхех, эзараш сомаш).

	1-ча ах шерара план	1-ча ах шера хьахенай	План кхоачашъяра процент
Мах беча организацешта товараш далар	11224	11775	105
Индивидуально хIамаш тегари бытовой ремонт ярн	850	923	109

Мах беча организацеша хIанз а тIехьа эсала Iомаду бахача наьха хьаштаж, покупателашта эшаш доаца во товараш арахецара промышленни предприятешкара хьадехаш цар шоай болх тобар, из бакъав долаш мах беча организацей базашкеи складашкеи сверхнормативий товараш Iийнад. 1964 шера 1 апреле 5,6 миллион сома маьха сверхнормативни товараш хиннад, е оттаьяча норматиел 10 процент дукхагIа.

КУЛЬТУРА ДЕГIАЙОАЛАЯР

Республике дIахо а толамаш даьхад халкъа дешарен культура дегIайоалаярен даькъе.

Чакхдаьннача 1963/64 дешара шера болх беш яр 460 юкъерча дешара йола школа, цар чу дешаш бар 196 эзар дешархо, е семилетка хьалхарча шера дешаш хиннача 82 эзар дешархо дукхагIа.

Кердача дешара шере юкъерча дешара школашкарча цхьоалагIча классашка деша къаьсаргда 26 эзар бер, цу школашка берригa а деша багIаш 209 эзар саг хургва, е республике бахача берригача наьха пхелагIча даькъал дукхагIа.

Дикка болх баьб массанега а дизза юкъара бархI шера дешийтарга довлаpа. Кердача дешара шера республикера нах а 16 юкъхьанцара школа бархI шера дешаргдолаш е лаьрхIад.

ЧIоагIлуш а шерлуш а доагIа дешархошта производство Iомаел-га. Эзар гаргга дешархо вар дукхача промышленни а юртбоахама а шерраче профилах говзалаш Iомаеш производственни дешар дешаш.

Къона болхлой, гIулакхера нах, колхозхой 14 эзар хIана ваш аьнна саг вар болхлой а юрташкарча а кагирхой школашка балха боллашехьа дешаш. 1964 шера школашка бархI шерарех юкъерой дешар дийша баьлар 13 эзар дIамига сагa йоIа.

Лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка дIадахача дешара шера берригa а деша баьгIа дешархойи студенташи 208 эзар саг вар. 1964 шера цу дешара заведенеша арахецаргва 3 эзарнел тIех саг къона специалисташ —инженераш, техникаш, педагогаш, агрономаш, механизатораш, гIишлонхой.

Лакхерча дешара заведенешка, Iилма - техкама учрежденешка, преподавательски Iилмани болх беш 10 доктори 146 Iилмай кандидати ва. Институташкеи, Iилма-техкама учрежденешкеи Iомалуш дешаш 76 аспирант ва, царех 13-не укх шера Iилмия степень а яцаргья.

ХIара шера дукхагIа хул культурно-просветительни учрежденеш, тоалуш доагIа бахача наха деш доле культурни гIулакхаш. Республикерча къахьегамхошта гIулакх деш я: 345 библиотека, царех йях общественни хьисапе болх беш я, хIаьта 329 клубни учреждени, царех 285—юрташка. Кинотеатрашкеи клубашкеи болх беш я 281 киноустановка, профессиональни халкъан 7 театр, 2 музей.

Республике болх беш я шеррача профилах йола 35 халкъа университет, царех дукхагIъяраш юрташке бахача нaхa лаьрхIа я. Болхлоша, гIулакхерча нaка, колхозхоша 8 эзар совгIача сага халкъа университеташка гIолла шоай профессиональни говзалаш шеръю.

* * *

1964 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра итогаша тешал ду республика экономикеи культуреи дегIайоалаяра Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дIахо а даьхача толамашта.

Нохч-ГIалгIай АССР

Статистически управлени

7 бетта план—23 ди хьалха

ГРОЗНЕНСКИ мехкдаьтта чакхдоаккхача завода хIара коллектив я коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш. ХIанзлехьа из цIи яьккхий дукхача установкай коллективаша, хIаьта коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьккха 3 бIаь совгIа саг ва.

Завода установкай коллективашта юкъе хьалха латташ я Болотова Инесса Михайловнас куйгалду № 10 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу коллективо заводерча установкай коллективашта юкъе эггара хьалха кхоачашйир ах шера план.»

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Установкера болх дика вIашагIехьбIьккхаб. Цхьанне шоллагIчоа новкъостал деш, дикагIйола балха опыт дIаюха луш къахьег технологаша. Тахан даьхача къахьегама толамел лакхагIа толамаш кхоана даха гIерт установка технологаш,— йоах начальника нов. Болотовас. Из тамашийна хIама дац. Цига болх бу технологаш дукха хана дена балха тIа хьалха латташ хьабоагIа, ДукхагIбараш 10 шерагара 25 шерага кхаччалца болх беш ба. Керда балха вена сег дIавахa дог доагIаргдоацаш безаме тIаэц, балхах дика кхетаву укхаза. Масала, дIадахача шера цу установке балха хьанийца кхоъ керда болхло ва, Царна юкъе вар цхьаккха балха говзал йоаца Гуреев. Из балхах кхетавар тIадожадир ткъаь шера цу установке болх беча оператора нов. Калгушкинайна. Цхьа-ши бутт балалехьа оператора гIоначалла говзал Iомайир цо. ХIана цунна оператора говзал Iомаеш я из.

Установке болх беш а дикагIйолча опыта школа. Цига вIашагIкхийттана дуаь установка балхах лаьца, кердараш балха юкъедахьара наькъаш техк, иштта юкъ керда кийчъяь рационализаторски предложенеш. Рационализаторски предложенеш кийчъяра а заводе хьалхара моттиг яьккхай установка технологаша. Рационализаторашта юкъе дикагIчарех лоархIаш ба операторaш нн. Ранов, Макаров, кхыбараш.

Доахача къахьегама толамашка хьежжа да коллективана тела совгIаташ д. Операторе дIачуваьнча пенах хьалтеха йоакк Сийлен грамоташ. — Церга хьежача ха мара дезац оаха мишта къахьег, — йоах установка технологаша.

Июль бетта коллективо кхы а дикагIа къахьийгар. Сийрда продукци арахецара 7 бетта план 8-ча июле кхоачашъяьй цо. ХIаьта бедал арахецара план 11-ча июле кхоачашъяьй. ХIанз бархIлагIча бетта чотах иттаж дацалоаш продукци арахеца лархI технологаша. Укх деношка дика болх беш ба нн. Мигалина, Григорьева, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

ТIАХЬОЖАМ ЦА ХИЛЧА...

Ведака района МагI-ЧIаьберлой юрта гаьна йоаццаш лоаман даьгIенаш я Шаьла производственни управлена...Цига дакха даьккхийта дукха доахан да «Шалинский», «Джалка» яхача совхозий.

ДаьгIенех пайда мишта бу, хьайбай болхамa болхлоша цига доахан мишта кхоаб —из соакоеа кулгалхоeв цхьаннена а бала болаш дац. Цхьабакъда, цар бала хила безаш-м дар из. ДикагIа йолча даьгIенаш тIа лахарах наьха, шоай доалахьера доахан их.

«Джалка» яхача совхоза Iулех дIа а теха доажадещ да тIа номер а йоацаш доле паччахьалкхен учетех дочкъадь 80 бежан. Iаьхара бе аьнна довм хьалбигитаб 20 совгIа етт, церех кхоъ хIанале бахка а бахкаь, Орсой яхача юртарча наха дIаьбийнъяб.

Орсой дахаш нах цIа да, церех шиъ «Джалка» яхача совхозе доахана бригадира Чатуев Дабий вежарийи йижарийи да. Цу пхеенн бригадирен доалахьa да 33 бежанаш кхо бIаь устагIех. Кулакаш санна шоай болхамаш шер а даь бех уж нах.

Юрта юхе лаьча совхоза дикагIа йолча даьгIенашка даж цу наьха шоай доалахьара жа, кIаьта дикача пенех тIаьхьа доккха даьъа наьха шоай доалахьарча доахана йоа хьакха аьнна дIакъоастадаьа.

Вуц эгIа а хина тIэххача гаьнен хален а йолча моттигашка а совхоза доахан дажа моттигаш. Ше болх беча моттиге нагахьа мара хилац Чатуев Даба. Бригадира лелаьдер морг да бежага болхкарашеи ветеринарни болхлошеи лелаьдер а.

Совхоза керттера зоотехник нов. Шамлохов цIаккха а хиннавац лоам дажа даха доахан долча, хIаьта керттера ветеринарни шоза хинна, цхьабакъда, шоззе а вахача даь юрта болаш хIама а дац.

Урс хьекха а вешта дайна а доахан малагIча бахьанах дайнад ца кьожаш, ветеринарни болхлоша оттаьь акт йоацаш, дайнад аьнна ветучастке аь регистраци йоацаш дIадоах тIера. Цу гIулакхаша хийцца социалистически доалахье лечкъае никъ лу тешаме боацача наха.

Тунжау яхача отарашка ях цIа дах шоай доалахьа 30 совгIа бежани 900 совгIа устагIех а болаш. Уж доахан а «Шалинский» совхоза даьгIенашка дажаш лел.

Дажа дахача «Шалинский» совхоза доахана бригадир Махсудов СаIид Буии яхача отарашка вахаш ва. Цига 6 цIа ях а дах Махсудова гаргара нах а болаш. Цу наьха доалахьара 50 совгIа бежани 900 гаргга устагIех а цу тайппара «Шалинский» совхоза даьгIенашка даж. Наьха шоай доалахьара доахан доажаде а царна йоа хьекха а хьакъоастаьй даьгIенийи цоаийи дикагIа йола участкаш.

Цу участкаш тIа совхоза доахан доажадайтац Махсудов СаIида. Хий доацаш Хиндай яхача отарашка 17—18 километр гаьна Iа а кхуалаш доахана вай меладе дезаш ба божа бдажаберааш.

Уж тайпа гIулакхаш лелаеш моттигаш йолга шоашта ховшекъа а, уж дIадахаре деш цхьаккха а хIама дац «Джалкен» «Шалинскийн» яхача совхозий кулгалхой, хIаьта цу гIулакхашта юкъе санна гIертаргья яхаш игIа Шаьла производственни управлени а.

М. АЛАНОВ.

МАЦА ТУЛЛАРГДА ТIИЙ

Наьсарен производственни управленена чуйоагIача СоагIопчения йистте уллаш зIамига тIий дар. Хала йIоахалла цуних цьхка даххан кIамаш мур 4 енна дохаш латтар из.

Цхьа бутт хьалха автомобильни наькъаш тоадеча управлене участка болхлошта дагадехар илат чурха а паччахьалкхенна дIадала а доладале тиша тIий дIа а даькха цига керда тIий тилла. Дагадехар — дир, аьнна тиша тIий сихха дохадир. Цхьабакъда, тишадар дохадеш санна сихх хилавзар уж керда тIий тилара. Июнь бетта хьалхарча деношка дена цхьаькха тIий а доадеш ба никъ. Грознерен Наьсарен МагIалбика, Заманкуле, «Ингушский» совхозе дийнахьа бIаьш машенаш ух цу новкъа. ДогIа дийлха хатта баьлча никъ дIа а даьцо латтеш нул уж, юрт никха санна тетаю а хеш.

Цхьабакъда, цу машиний гIулакха сагата бац тIий доладьраш. Хатта доагIа автомобильни наькъаш тоадеча управлене начальникага нов. Кулиачинскега: маца тилла дала дезаш да СоагIопчара тIий?

Ю. АЙДАМАРОВ.

ФУ ГУЧАДАЬЛАР КХАШКА

Лакхара хьувкъам баккхарах тоъам хулаш бац хIанз хьажкIаш лелаераш. Уж гIерт продукци яккхарга дIабода къахьегам кIезигбе, мах чукнахьа хилийта. Из башка-дика гIулакх шоай бе деллад механизаторашa. Кулгаца къа ца хьегаш хьажкIаш хьалкхею дикагIа йола технологи балха юкъехкувл цар. Сунженски производственни управлене колхозашка иштта къахьега лаьрхIа 11 звено я.

Сунженски производственни управленеи парткомои гулбаьбар цIи хезача кубански механизатора Первицкий Владимира технологех болх беш бола хьажкIаш лелаеча звеной звеноволаши управлене а колхозий а агрономаши. ВIашагIа а кхийтта хIара звено кхашка хьежар уж.

Дика да «Коммунизмага бола никъ» яхача колхозерча звено гIулакхаш. Цуна керте латт ялаташ кхедарца цIи хеза вола механизатор Тимошенко Яков.

Тхо хьож цун хьажкIий кхайга. Нийса квадраташ я. Царна культиватор тоххае йиш я кхаь оагIорахьа, урагIеи, пхоргIеи, зулувн! ХIара бIена цу дукхагIа йолча моттигашка шишша хьажкIа хи багIа. Гонахьа цхьаккха а оасар дац. Механизаторашa шертта удобренеш ехкай кхай тIа. Кулгаца къахьийгадац. Хьувкъам дика хургхилара белгалонаш гуш я. Семинаре гулбеннача звеньевойша дукха а хаттараш дир Тимошенкога. Звеньевойс дIайийцар ций балха опыт.

Бакъда, кхыча тайпара сурт дар «Победа» яхача колхоза Трибунцова звено кхай тIа. Из а ва Первицке технологех болх беш аз яхаш. БIаргадайнар ишта болх бечоа тара дацар. Шин участке я цун хьажкIаш. Цхьан участке оасарах хIама доацаш цIена дар кха. Гуш дар укхаза колхозхоша целашна оасар даьлга. Кха цIена дале а хьажкIаш дика яле а чIоагIа нийлха яр, боарамах 45—50 эзар хьажкха хи гектара тIа хила безача укхаза 20—22 эзар мара бац. Цу участка тIара социалистически декхарех йоаккхаргья аьнна 65 центнер хьажкIаш гектара тIара эргIйоацилгах тийшар цига хьежараш а звеньевой ше а. Кулгаца къа ца хьегаш дитадар вокх участкера кха. Укхаза хьажкIаш листа а яр церел листагIен дукхагIен дьнина оасар а дар.

Кхыча звеньевой кхашка а хьежар семинаре гулбеннараш. Фу хьахьекхар цу ший тайпеча семинаро? Эггара хьалха гуш дар Первицке технологех болх бе а пунктирни хьисапе хьажкIаш дIае а кхаш кийчдаь доацаше а дукхагIа йолча звеношка пунктирни хьисапе дIайийна хьажкIаш кхаш оасарах хьал а хиза кулгаша оасар а даь хьажкIаш йоацара кIалхара ца ньхача баргбоацача хьала тIа кхачалга. Цул совгIа яла деза дукхагIа болча звеньевойшта а царцарча механизаторашта а шоашкара технологически карташ во довзаш, цар тIа белгалдаь балхаш ца деш хилар.

Ховш да гербицидаш яха молкаш оасар дIадаккхара тоха ха дезилга, цу молхашца болх мишта бе беза дика Iомздаь дац звеньевойшта.

Иштта хул цкъаза, кхай тIа гербицидаш текай, хIаьта а оасар дегIадоагIа. Фуд яз? Препарат во йолта да? Ший ханнаьа техаяц? Тоъам болаш концентраци хиннаяц? МоллагIчоа атта ховргдолаш дац из. Укхаза эш агронома хьехам. Из иштта доллаше а цхьадолча боахамашка механизаторашта шоай ханнахьа гIо дац агрономаша.

Семинаре гулбеннарашта къаьгга гучадаьлар шаьраче ухкача оасара баьцех цIендаьча кхашка мара пунктирни хьисапе хьажкIаш дIае мегаргйоацилга. Сунженски колхозий кхашка из кийчо илица квадратно-гнездови хьисапе мара хьажкIаш дIае йиш йоацилга.

Семинар чакхйоалаш беррига хилар Сунженски опытно - мелиоративни пункте. Цига церга хьекхар хьажкIаш дIайийна ши участок: цхьанне тIа техаяр симазин яха молхаш, хIаьта вож из толаш яр. Молхаш техача кхай тIара хьажкIаш башха-дина дегIаьхна а оасар доацаш а яр, хIаьта вокхан тIа хьажкIаш эзала а яр оасар дукха а дар.

ХьалхагIа симазинах бродача пайдах шек болаш хинна звеньевойш дика кхийтар мел низ болаш уж молхаш я. Опытни пункта специалисташа звеньевойшта дийцар гербицидаш мишта тоха еза, кий дехкача лаьттaшка мича хана мел боарамах хий тоха деза.

Цу пункте гучадаьнна цхьа хIама да теркам тIабодаш. Канала чура доагIача хицара бархI сахьата цига цхаралаш а оттадаь цхьа тоан оасара баьций ги лаьцад. Цо хьахьокх хиш дехка каналаши каршаши месаза а цIендаш, цар йистошкаро йоархIаш дIайоахаш хила езилга.

Семинаро хьаьекхар Сунженски производственни управлене колхозашка укх шера Первицке технологех болх бе звенош вIашагIйоххаш доккхий тIалаташ даьлга. ТIадоагIача шера уж доалийтаргдоацаш да дезар белгалдир къамаьлаш даьча производственни управлене начальника Бачманова, парткома секретара Варлашкина, иштта кхычар. ТIадоагIача шера хьажкIаш юргйола участкаш хIанзе а белгал я яь кхы тIехьа ца доахаш технологически карташ оттаде декхарийла ба управлене а колхозий а специалисташ. Звеньевойшта хIанзе а дIайовзийта еза шоай участкаш, царна тIачIоагIъю машенаш, де деза балхаш.

ВIашагIкхийттарашта боккха пайда луш чакхъяьлар из семинар.

Г. ТУГАНОВ.

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагI. 14 июль 1964 шу.

ИСКУССТВА ДОККХА ЦIЕЙ

Чакхъьннай вай республике эггара хьалха хиина музыкальни фестиваль. Итт дийнахьа искусства доккха цIей лаьттар Нохч-ГIалгIайчен театрашка, культура Дворецашка, цIеношка, эстрадашка, районашка, иштта кхычахьа. Къахьегамхоша боккхача безамца ладийгIар безамерча иллешка, хьийжар кадайча халхарашка, дукха безача киноартисташка. Отчетни концерташ уттадир гIорбаьннача композитораша.

Фестиваль чакхйоалача тIехьарча дийнахьа, 12 июле, доккха концерт оттадир Орджоникидзе цIерахча стадионе. Цига дакъа лоацаш хилар еррига коллективаш. Стадиона тIа арабовл Нохч - ГIалгIайчен спортсменаш. Кхаь мотоцикло гобоаккх стадиона. Цар тIа, хоза сурт гойташ, латт гимнасташ. Царпа бе йоаххача цIеча байраккхаш тIа яздаьд «Коммунизм», «Вошал», Нийсача, кийчъьлча коллонашца чакхбовл берригa физкультурникаш. Цар гойт къонал, денал, хозал.

Цул тIехьагIа стадионе гIолла ек Дахьенах йола стихаш.

Ростовски симфонически оркестро локх Шостаковича язъяь праздничини увертюра. Стадиона тIа арайоал Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен иллеи халхарен ансамбль. Сийнача баь тIа оттаду сакъердаме халхар. Калай лел кагий нах, тайжа ког шершабу мехкараша. Микрофона хьалхашка валар йоат Н. Музаев. Цо еш хьамсарча партех йола стихаш. Цо дувц парте лоIамах нохч-гIалгIай халкъага кхаьчача ирзах, дIайха моаршал хоатт хьашашка. ДIадолалушшехьа духха дезалу гулбеннараштa концерт. Сцена тIа йоал Российски Федераце пачхьалкхен хоровой капелла. Фестиваль хиначa деношка из хилар республика дуккхача моттигашка. Массанахьа цо гойтар ший йоккха говзал. Боккхача безамца тIайийцар из гулбеннараша цу сарахьа а.

Дег чу дужаш даьккхар «Дахе» яха эрсий халкъа илли Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артисткас Татьянченко Нинас. Безаме, ше аккордеон а локхаш, нохчий вальс дика лекхар РСФСР заслуженни артисткас Айламирова Марьяма. Цул тIехьагIа стадионе гIолла машинаца сийлен го баьккхар цар. Царца бар Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артисташ З. Сардалова, Т. Синявская, Ш. Эдисултанов, С. Януркаев.

ЦаI шоллагIчул дикагIа йолаш дIайолх концерта номераш. ЧIолгIа раьза ба гулбеннараш. ХIаравар хьеж шийна веза артист сихагIа гучаналарга. Массане а чIоагIа тIоараш тох конферансьес СССР халкъа артиста Лисициан Павла цIи яьккхача. Советски вокальни искусства доккха говзанча, из чIоагIа везаш ва берригача советски наха, из дуккхоза хиннав концерташ уттаделш доазол дехьарча мехкашка а. Ший йоккха говзал гойтар цо цу сарахьа а. ЧIоагIа дика даьккхар Долуханяна яздаь «Дахе» яха илли а Рубинштейна «Нерон» яхача операцара эпиталама. Стадионе гIолла гаьнна дIахозар цун цIена, хоза оаз. Цул тIехьагIа П. Лисицианa сийлен го баьккхар стадионе машинаца. Дукха везача артистана яхаш дола «браво», «браво» хьахозар массанахьара а.

Цу сарахьа конферансьес эггара хьалха цхьаькка сийлен цIи яьккхар П. Лисицианах — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист. Фестивале дакъа лацарах елар цунна из сийлен цIи.

Iалаьмате хоза чакхъьлар композитораша В. К. Сорокина, В. Г. Фере, О. Б. Фельцмана гойта номераш. Цу кхаь композиторана Нохч - ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятель аьнна сийлен цIи еннай. ХIара композиторо, ше рояль лекхар, цар яздаь иллеш даьхар солисташа. Боккха тоам хилар наха Фельцмана Оскара гойтача номерах, фестиваль йолча деношка цо яздаьд Н. Музаева дешаех Грознех дола башха-дика илли. О. Фельцмана рояль а локхаш из илли эггара хьалха цу сарахьа аьлар И. Кобзона.

Илли совдукха дезаденнача ладувгIараша цIаькха а сцена тIа бийхар уж. ТIаккха И. Кобзона дийхар гулбеннарашка илли тIехьа алар. Еррига стадионо тIехь а оалаш даьккхар илли. Композитораша сийлен го баьккхар машинаца. ЧIоагIа тIоараш деттар гадбахача наха. О. Фельцмана шоашта даьча совгIатах боккха тоам хиина, цар цIогIарш деттар, «баркал, баркал» яхаш.

Массанена дукха везавелар Российски Федераце хоровой капелла дирижер А. А. Юрлов. ЙоагIаш еннай цунна Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артист яха сийлен цIи.

И. Кобзон советски композиторий иллеш доахаш вола воккха говзанча ва. Къона артист наха хIаьзле дика вовзаш а везаш а ва. Безаме иллеш даьхар цо цу сарахьа.

— Со, аьлар цо, — чIоагIа гIадвахa ва Нохч -ГIалгIай АССР заслуженни артист, аьнна, цIи яларах. Сона цIаккха дицлургдац иштта сай сий дар. Каст-каста гастролешка ухаргва со шун республике.

Сакъердаме а дика а номераш гойтар Воронежски хоро, Азербайджана эстрадни оркестро. ЧIоагIа безаме тIайийцар гулбеннараша берригa киноартисташ. Доккха цIей хилар гулбеннараштa фестиваль чакхйоалаш оттадаьча дикача концертах.

Республике хиначa музыкальна фестивало къаьгга хьахьекхар советски искусствана карагIдийнна толамаш, вай халкъашта юкъера докаргдоаца доттагIал. Вай мехка коммунизм хьалъеш доахкача советски халкъий культура цегIахара, из дIахо гаргакхувара тешал деш чакхъьлар музыкальни фестиваль. Из боккха лоархIам болаш гIулакх дар.

А. АБУКАРОВ.

Сурташ тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Н. Музаев, О. Фельцман, И. Кобзон; (аьттехьара сурт) Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен иллеи халхарен ансамбль халхар деш я. Н. Кобиашвиле сурташ.

СИГАЛА—ГОВЗАЛ, ДЕНАЛ

ДIадахача кIирандийнахьа доккха цIей хилар Грознерча ДОСААФ-а аэродроме. Итташ эзараш нах гулбеннабар гIорбаьннача парашютистий, летчикий искусствага хьажа.

Авиационни цIей хьадел КПСС парте Грозненски горкома секретара нов. Беляева. Цо дувц хьалха тIехьайнса хиначa Россе дунe пецдоахаш дола толамаш дахарах. Советски саг ва эггара хьалха космос караерзаьр. Из дерригa а даьд Ленина хьакхеллача коммунистически парте хьалхенца. Нов. Беляева дег тIара моаршал хоатт Грозне баьхкача парашютисташка, летчикашка.

ДIадолалу доккха авиационни цIей. Трибуна хьалхашка гIолла тIехйоал 4 вертолет. Хьалха йоагIача вертолета дахь цIаккха а лергвоацача вай баьчча сийлахь-воккхача Лэнина сурт. Цунна тIехьа я Советски Союза байракх яхьаш йола вертолет.

Сигала хьагучайоал АН-2 яха самолет. Трибуна юхе кхоачашие а тайжа, говза Iохов из. Тайп-тайпара энзаш бе а дохккаш хьаарайоал коза кийчъенна итт йоI. Трибуна тIа латтача республика кулгалхошта энзаш лу цар.

Iалаьмате сакъердаме а чоалхане номераш гойташ а яр парашютни отделени. Укказа дакъа лоацаш бар Советски Союза, дунен чемпионаш, рекордсменаш. Летчика нов. Тычинске лелаеча самолета тIара чуккоссалу рекордсмен, спорта мастер нов. Альперович. Йоккха говзал, низ, денал доацача сага кхоачашъе могаргдолаш яцар цо хьекха номер. Подвесни система дIа а хийца трапецех Iоолла а векна лакха сигала акробатически номераш ю цо.

Сигала цIьхха а гучайоал пов. Тычинске самолет. ХIанз кхы а чоалханегIа я парашютистий номер. Цхьан парашютаца ва ши саг. Уж ба спорта мастераш нн. Богдановн Туркиян. Цхьан юкъагIа цхьана боагIа уж. Цул тIехьагIа хIаране ший парашют хьаелл. Гулбеннараша дIаьхдаь тIоараш детт.

ТIехь - тIехьагIа сакъердамегIа програмьа хьокх парашютисташа. Ши азар метр лакха я самолет. Парашют хьа ца еллаш сигала вIашагIа а кхийте шоайла кулгаш лу спортсменаши. Сакъердаме я спортсмений биографи. Аникеев Николай инженер-конструктор ва. Дукха ха я цунна парашютни спорт езаенна, хIанзле 1500-зза сигалара чуккоссавеннав из, хIаьта цун новкъоста Фадеев Владимира самардийнахьа 817-гIа чуккоссавелар. Уж шаккхе а дунен а Европа а рекордсменаш ба.

МаIача нахал тIехьабисаш кхалнах а. Самолетацара Iокъаст 3 кхалсаг. Сигала юха вIашагIкхийте кулгаш а лаьце дIа-юха къаст уж. Хьаеллалу парашюташ, пирамида ю спортсменаша. Кхы из толха ца еш лаьтта Iобос кхалнах.

Массане а дог гохадалийтар Крутов Николаен Мурашов Викторен. Самолет ши эзар метр лакха йолча хана куполаш а йита Iалаьмате сиха лаьттанга боагIа уж. ТIаккха цIаьхха сиха хьаеллалу цIе парашюташ.

Стадиона тIа хьагучайоал летчика Цымбал лелаю самолет. «Журавлиная змейка» яха геттара чоалхане номер хьокх спорта мастераша Тменева, Гордиенко, Соболева, Каткова, Флоровске.

ТIехдикача денал долча спортсменашта мара е могаргдоаца номераш яр кIирандийнахьа грознецашта бIаргаейнараш. Цу тайпара нах дукха ба вай мехка. Цулухьа ала а доагIаш оал вай мехках «сигален держава» аьле. Дунен 549 рекордах 236 рекорд советски спортсменаша оттаьй.

ДIайолалу летни отделени. Массане а теркам тIиоз СССР спорта заслуженни мастера, СССР чемпиона Шихина Розале лелаеча самолета. Итт шу да тохкама института инженера Шихинас спорте дакъа доаца. Цхьабакъда, цхьанне шоллагIчоа вIалла а ковкъарле яц. Из дика хьахьекхар Шихинас ше. Лакхерча пилотажа чоалханегIара фигураш вIалла а хала доацаш ю спортсменка.

МаIача сага а кхоачашъе хала йола «колокол» яха фигура хьекхар Шихина. Тей техача санна ийса 800 метр урагIа йода самолет. Цул тIехьагIа цхьан юкъагIа цхьан метте саца а сеце тIаккха тIакIалтIа а ювлаш лаьтта гаргакхоач из. Кхы тамашийна фигураш а гойтар гIоръьннача спортсменка.

Дуккхача хана деза йовзаш а «мертвая петля» яха фигура, Цхьан хана дуккхача летчикашта дагадаьллад из фигура елга, хIаьта цу хана нагпагахьча сага мара вIаштIехьдалацар из е. Цепвоаккхаш кийса йоагIа ЯК-18 «П» яха кхо самолет. Цкъала уж кхоккхе а машин цхьан саго йоалвеш санна кетал у. Шоайла цхьа метр мара гаьна йоацаш йоагIача самолеташа ю «мертвая петля» яха фигура. Йоккха говзал гойт хьалха воагIача летчика СССР чемпиона, спорта мастера нов. Семенова, дунен тIа хьалхара моттиг яккхара йолча яхьашка дакъа лоацаш хиначa Жучковен, Климовен. Лакхарча пилотажа кхы дуккха а фигураш йир гIорбаьннача летчикаша.

Юххера а шоаш бус Жучкови Климови. Эггара чоалханегIа йола а фигура гойт цар. Мел кийса расчет эш сахьата ши бIаь километр йоагIа самолеташ бовкъамаш вIашдухьала долаш йоалае...

Советски ваьха машарера къахьегам, вай Дахьен доазув лорадеш ба летчикаш. Царга к дунен тIа толашагIа йола самолеташ. Уж дика Iома а яьй кара а ерзаьй сий долча авиатораша.

Дом гIоттабаь хьалгIовт 9 реактивни самолет... Уж аэродроме юхакхачалехьа кхидола сакъердаме хIамаш дувцаргда оаха.

Хала да хIанз вертолетах пайда мел эца моттигаш юкъа. ГIишлой площадкашка, геологически экспедицешка, гаьнарча Къилбаседе, массанахьа а хьинаре къахьегаш хьайоагIа из тамашийна машин.

«Ми-4» яхача вертолета пилота Шаров Алексея гойтар вертолетаца лакхарча пилотажа тамашийна фигураш а е йиш йолга.

Трибунана юхе Iолохлу ши вертолет. Муша лоаме тIа лакха сигала гимнастически номераш ю гимнастаца Чумаковен Петровая.

Массане а дог гIоздаьнна тIаэ диктора баьккха кхаъ. Лакхара говзал гойтарах СССР спорта заслуженни мастера Шихина Розаленея авиационни цIей дика кийчдаь чакхдаккхарая В. Чкалова цIерахча Центральни аэроклубан Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ еннай. ДоагIаш денна совгIат да из!

...Кхоккха самолет цхьане а йолаш лаьттан тIара 10 — 15 метр мара лакха йоацаш бIаргтохача юкъагIа аэродрома тIа да чакхлелх.

Царна тIехьа реактивни самолетаца лаккарча пилотажа фигураш йир грозненски горсоветэ депутата, спорта мастера ДОСААФ-а республикански комитета председателa заместителa нов. Яворовске.

Авиационни цIей чакхдоалаш парашютни десант чутессар шин самолета тIара. Къона, спорт дукха еза 20 зIамига сага йоI а сигала. Уж ба Грознера студенташ, инженераш, болхлой. Царна юкъе ба гIалгIай зIамига саг Гайсанов Бахьауддин, нохчий йоI Амриева ПаьтIамат.

Чакхдаьлар сакъердаме цIей. Цо цIаькка а гойтар советски халкъа денал дола авиатораш Дахьен доазув лорадеш файла латтилга а шоай декхар кхоачашде уж кийча болга а.

М. МУСИЕВ.

Сурташ тIа: (аьрдехьа) кхаь самолета «Мертвая петля» еча хана, (аьттехьарвар) Н. Аникеев парашютаца Iоессачул тIехьагIа.
Н. Кобиашвилен Н. Пляевен сурташ.

Кхетам лакхбара

Дукха ха йоашаш Ачхой-Мартанерча библиотеке атеизма дешашта хеталь сайре хилар. Дукха нах гулбеннабар цига. Дыхьабеларахи цун классови чулоацамахи марксизма - ленинизма классикаша дувцачох лаьца дика кхетадеш къамьял дир А. И. Волошникова.

КъорIах теша мегарг ца хилар дIадовлийтар гулбеннараштa парткома инструктора Мударов Султана. ХIанз а цох тешаш бола цхьаьбола баьде ява къорIа беча харц хьехамах мукъабакара, царна хьехам балара тIахьийхар цо сайрене баьхкараш.

Дына духьала эрадаьнача дукхача а тайп-тайпарча а литература библиографически обзор йир Грознерча культурно - просветительни школа практиканта Т. Вакулевхос.

Наха къаьстта чIоагIа ладийгIар «Теша мегаргвий къорIах?» аьнна Мударова йийшача лекцега. Лекци йийша яьнначул тIехьагIа цунах лаьца къамаьлаш дир дуккхача наха.

Сайрене кийчъьяр атеистически книжкай выставкей «Дынах дIакъаьстаб уж» яха плакати. Цу хана чухь тхо хилар еррига тракторни полеводческия бригадашка а фермашка а, беседаши библиографически обзораши йир.

А. САЛИНА,
Ачхой-Мартанa библиотека заведующий.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕАКЦЕНА ДУХЬАЛАРЧА КЪОВСАМЕ ВIАШАГIКХЕТА

НЬЮ-ЙОРК, 11 июль. (ТАСС). Ультрааьттехьарчар вIашагIбелла тийша болх бохабе могаргдар а бохабе безар а — къовсама гIайтта нах ба. Реакце беча нийа духьала лоаттабеча къовсаме Америка дерригача демократически низашна вIашагIкхета кийча ба коммунисташ, аьлар США Коммунистически парте лидера Гэсс Холла селхан «Риверсайд плаза» яхача нью-йоркски ателе хиннача йоаккхача митинге ше къамаьл деш. Митинг вIашагIтехаьр Маккарана законах готбь хьувзабела Холлан Дэвисеи — США болхлой класса толашагIа болча къонгий гадоахача комитето.

Собрани ше хьеелаш, комитета председателa Элизабет Гарли Флинн аьлар, Америка прогрессивни низий лоархIамерча котлаоина хетаьь и митинг, аьнна. США лакхехьарча судо духха ха йоаццаш социйн баьб, Маккарана законага хьежжа американски Компартена регистраци е яхилгеи коммунисташта доавол дехьа баха паспорташ дала ца тугилген конституцена духьала да, аьнна. США лакхехьарча судо эггара тIехьагIа из решенеш граждански бокъонех дола закон тIаьцари американски халкъа лоархIамера котало е я, реакце низаш цIенхаитта вIашалга а да, аьлар ше къамаьл деш Гэсс Холла. Цо белгалдаьккхар, капитализме йолаш йола демократически паргIатонаш халкъо лоаттабеча къовсамах хьахинна хIамаш хилар.

Холла дувц фашизмагахьарча элементах, мехка къулбехьен расисташа низаш дарца, берчистийн куклуксклановцийн гIулакхаш дийн даларца, хIанз кулча президентски хоржамашка сенатора Голдуотера гоинахьа ультрааьттехьарбераш вIашагIкхетарца гучаелхаш йола реакце керда тIалгIи США хьайна хиларах. Дош Голдуотер юхасоцаварах лаьтта ца Iеш, реакце вIашагIбелла тийшабоах бохабелгах а латт, йоал Холла. ВIашагIйоллаша яргъац вагстта хургдолча хоржамашка реакци ешаьв ца Iеш, граждански бокъоний, демократически паргIатоний болча аьттои, машара аьттои духьа правительствена низ тIачхухьаргбодаш а йола халкъа демократически низий шерра коалици.

Раьза хинна чIоагIа тIоараш деттар митинге хиннараша Генри Уинстон, цкъа «Тюремщикашa бIарга синих хьаккхав со, цхьабакъда, сийрдача кхетамах со воккха магаизар царна» аьнна вола саг трибуне хьалтIаваьлча. Доккхал деш дувц Уинстона реакце низий керттера цIера ала шоашта тIалувцача американски коммунистех, хоастамерча патриотех, цо баркал аьлар американски коммунистий гадоахача социалистически мехий а дерригача дунен а [illegible]

Цул тIехьагIа къамаьл дир вовзаш волча историка-марксиста, «Политика афферс» яхача журнала редактора Эптекера. Цо белгалдаьккхар, ультрааьттехьара элементаш хIапа республикански партера дола дIалаьна гIертаро США-рча фашизмагахьара кхерам болга хьахьоккхаш хилар. Эптекера харцахьа лаьрхIар мехка къулбехьарча штаташка расисташа террор лелаешшехьа а американски правительства мело яр.

Митинге дакъа лоацаш хиннараша США президентага Джонсонага телеграмма яхьйтар Миссисипи яхача штате сов чехка федеральни бIунаш дохийтилга дIадехаш.

ДIАДАХА КОЛОНИАЛИЗМАХ ЮХЕДИСАРАШ

ТУНИС, 11 июль. (ТАСС). Дукха ха йоаццаш Тунисерча католически килазен цун хIамайн юридически статуса хьакъехьа Ватиканаи Тунисаи юкъе яьча соглашенена тIехьа доагIа ратификацени документаш дIа-хьа ийцар укхаза.

Цу соглашенех, кепа йоазоно яхачох, шоай дерригa даьттаща хIамаши а тIехьа Туниса пачхьалкхен доалахьа доде Ватикана доалахьа хиначa 80 килазах 72 килаз, хIаьта иштта католически килазий доалахьа хиина коммерчески компанеш а.

Цхьабакъда, цу соглашене гIулакх долаш яц 14 эзар гаргга саг деша вагIаш йола Тунисерa католически дешара заведенеш.

Тунисски кепа йоазоно белгалдоакх, католически килазаши кхыдола гIирсаши хиначa къамaн музеяш, халкъа библиотекаш, школаш йохкаргхилар. Колониализмах юхедисараш дIадахарга болача новкъа гIолла боаккхаш бола цхьаькха гIа лоархI цу актах кепа йоазоно.

Доазол дехьара

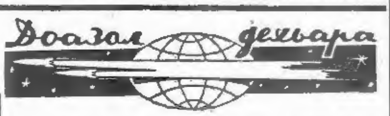

СССР НОВКЪОСТАЛЦА

КАИР, 11 июль. (ТАСС). Суэцки мехкдаьтта чакхдоахача заводе болх бе йоладеннай экономически технически бувзамаш леладара хьакъехьа яьча советско-египетски соглашенега хьежжа хьалъяь цхьаьнха а цех. Шера 1200 эзар тонн мехкдаьтта чакхдаха лаьрхIа а яз цех, цхабакъда, болх беш даьхача хьалхарча кIираша хьахьекхад цун проценти низ дуккха а тIех хургхилар.

Советски Союзо довнха новкъостал ду ОАР-а мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра. Советски Союзо дакъа а лоацаш Александрие хьалъяьй шера 1.300 эзар тонн мехкдаьтта чакхдаккха низ болаш йола завод.

Суэце хьалъеш латта технически даьттай завод еррига а советски оборудованеца кийчъяь хургьи. ВIашагIкхийттача Iарбий Республика правительства Советски Союзага дехар даьд мехка кхы а массехк мехкдаьтта промышленноста предприяти хьалъяра новкъостал дулалар аьнна.

ХЕТАРАШ ЦАIАШ ДА

КАНБЕРРА, 11 июль. (ТАСС). 22 июне дехз 1-ча июле кхаччалца Австрале хиннай Чиле Компарте делегаци. Селхан «Трибюн» яхача Австрале Коммунистически парте органо кепа теха арахьккхой цхьана ль КПА генеральни секретара Л. Шаркен Чиле Коммунистически парте делегацена керте латтачун, Чиле Компарте политически комиссе члено Орландо Миласеи заявлена.

Цхьана яьча заявлене гIа, масала, белгалдоаккх, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болаьмера хIана етта гIулакхаш шина а оагIоно дийца а хетараш цхьан цIалан тIа сеца а хилар. Шинна а парте чIоагIа хьаллоац 1957-чу 1960-чу шерашка хиннача совещаней решенеш, уж принципаш юкъеяхьа гIерт уж шоаш лоаттабеча къовсама. Шаккхе а парта хьадда духьала я компартеша цхьан бартаца оттабаьча дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама генеральни новкъа духьала болчеи, из болам бекьа гIерточеи КНР Компарте кулгалхой новкъа.

Шаккхе а парти раьза я, доах вевлене тIа, барт цаIа деш дуцар духьа еррига коммунистически партей совещани гулъяра. Цига дуца дезаргда КПК лидераша Австрале а иштта Чиле а аьттув доацаш цуIерттаеа тайпара чежарашха болча партей чурча гIулакхашта юкъа вIертар дIадоаккхилла а.

ГАЗОБАЛЛОНИИ УСТАНОВКАХ ПАЙДА ЭЦАРА БОКЪОНАШ

Дагаккхабалаш: хьалхагIа ала, тIаккха — газ!

I. АЛА БАККХАЛЕ ХЬАЛХАГIА

1. Пийшках йоахка еррига кранаш а баллона тIара вентиль а айхха дIачIоагIъьйий хьажа.
2. Форточка хьа а дийле, цIагIа фо чуххетийта.

II. ГАЗ ХЬАЕЛЛАР

1. Баллона вентиль хьахьовзае.
2. Пийшка юхе йоалла кран хьахьовзае.
3. Хьал а лотайийя, ала баьнна цIилеторг пийшка тIарча горелкана дIатIахьо, хIаьта цул тIехьагIа горелка кран хьахьовзае.
4. Духовой шкафа горелкаш хьаллотаяра дииза даргдоацар: ниIхьа а йийла, шкафа чу фо чуххетийтилга, цул тIехьагIа горелкашта ала дIатIа а биххьа, цунна газ хьахецаш йола кран хьахьовзае. Горелка масса Iурга чу ала боагаш хила беза.

III. ГАЗ ДIАКЪОВЛАР

1. Пийшках йоахка еррига кранаш дIакъовла.
2. Газопровода тIара кран дIакъовла.
3. Iопувшача а квартера цхьаь а йита дIадолхача а хана тешшаме хьажа деза пийшка юхе йоалла крани баллона тIара вентиль айхха дIакъайлайий-еций.

IV. ГАЗ ЧУЙОЛА БАЛЛОНАШ ХЬАЭЦАР

1. Газ чуйола баллонаш хьаэцаве хана абонент декхарийла ва: контрольни талон баллонаца йий хьажа а вагахьа санна из еце баллов хьа ца эца а.

Уж бокъонаш кхоачашъеш боаца абоненташ баллонаш йиза хиннаи вьина леткъьча, цар ях ар теркалдергдац.

Газ чуйола баллонаш эшаш тела вангкаш дIайийо номер 2-26-63 йолча телефонах.

V. ГАЗАХ ПАЙДА ЭЦАЧА ХАНА ХАНЗА ДАРГДАЦ

1. Кхеккача хана хоачал тIех а ухаш цо эорелка ала боаба а цIагIа газ Iоае а тарау.
2. ЦIагIа е баллов чулаттача шкафа чу газа хьадж кийкха хуле, газ кхы йоага ма е, прибора юхера кранаши баллона тIара вентили дIакъовла, цIагIа фо чуххетийта.

Газ чуIайнача цIагIа гIаьле оза, цIилеторг сага, электроприборех пайда эца вIалла могийташ дац. Газ Iоухаш моттиг хуле, цу хьакъехьа сихха хоам бе 0-4 телефонах.

VI. ВIАЛЛА А МОГИЯТАШ ДАЦ

1. Телхача пийшках пайда эцилга.
2. Бераш а газобаллони установка йовзаш боаца нах а, хIаьта иштта маларо корта бохабаь нах а газобаллонии установках пайда эца тIабахийтилга.
3. Газови приборашa чулаттача цIагIа вижа уллилга.
4. Баллонаш чулатта шкаф дIа ца къовлаш ютилга.
5. ЦIеноIо дIоалдара газах пайда эцилга.
6. Лотаяь латта газови приборашa бIаргдоккхаш сов йоацаш ютилга.

VII. Е ПРАВИЛАШ КХОАЧАШ ЦА ЯРАХ

Бехке бараштa гIод тох, хIаьта цхьаццайолча хана уж уголовни бехктоххаме а оа, газобаллони установка лелаяра бокъонех а боах.

«Грозгоргаза» трест.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий урам, 10. Телефонаш: редактора вок. — 2-07-01; бехктоххаме секретара — 2-45-40; партийни вахарa, промышленностн, эртбоахаме, письмойн отделий — 2-26-73.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 10. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-40; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-26-73.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05194. Заказ № 3067.